

UNIVERSITAT
POLITÈCNICA
DE VALÈNCIA

FACULTAT DE BELLES
ARTS DE SANT CARLES

UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE VALÈNCIA

Facultat de Belles Arts

Disseny i elaboració d'una escenografia no convencional
per a la festivitat de Moros i Cristians. Boato de la
Capitania cristiana 2023 de Callosa d'En Sarrià

Treball Fi de Grau

Grau en Belles arts

AUTOR/A: Zaragoza Aladid, Sergi

Tutor/a: Gil Igual, Moisés José

CURS ACADÈMIC: 2023/2024

RESUM

Aquest projecte de final de grau és una proposta que es va dur a terme en octubre de 2023, en la localitat de Callosa d'En Sarrià (Alacant) per a la festivitat de Moros i Cristians en el Boato per a la Capitania Cristiana de la Filà Filibusters. Aquest va ser encarregat per a representar la capitania del bàndol cristià i a la seua màxima representant, la Capitana: Saray Santamaría Reinoso.

En aquest cas, es va realitzar tot el disseny que comporta un boato, és a dir, vestuari, maquillatge, perruqueria, música, ballets i elements mòbils. Aquest espectacle va oferir al públic una adaptació històrica de la figura dels filibusters, de com van arribar a Callosa per defensar-la davant l'avanç de les tropes musulmanes. Aquesta història va ser una continuació de l'última capitania de la filà (2014), on s'explicava l'origen dels filibusters, i ara, de com arriben a Callosa. A més, contava la història de com les esquadres es convertien en calaveres a mesura que s'apropaven al mar, açò es va poder reflectir mitjançant el maquillatge, creant una progressió de maquillatges més guerrers i, a poc a poc, afegir elements de calavera fins a arribar a l'última esquadra on apareixen les calaveres completes.

Per a la creació d'aquest escenari es va tindre en compte l'estètica de la filà, on predominen els colors: granat, negre i daurat, i com a elements principals la creu de malta i la calavera. El boato es dividix en 3 etapes: la terra, on apareixen les esquadres preparades per a la guerra, acompanyades d'un ballet amb percussió; el mar, on apareixen els aromes que donen pas a aquesta part, el vaixell amb els xiquets i un ballet; i el vaixell, on es conta la vida dels filibusters i apareixen les capitanes.

PARAULES CLAU

Escenografia, Moros i Cristians, Boato, Vestuari, Disseny, Pirata, Cultura popular.

RESUMEN

Este proyecto de final de grado es una propuesta que se llevó a cabo en octubre de 2023, en la localidad de Callosa d'En Sarrià (Alicante) para la festividad de Moros y Cristianos en el Boato para la Capitanía Cristiana de la Filà Filibusters. Este fue encargado para representar la capitanía del bando cristiano y a su máxima representante, la Capitana: Saray Santamaría Reinosa.

En este caso, se realizó todo el diseño que conlleva un boato, es decir, vestuario, maquillaje, peluquería, música, ballets y elementos móviles. Este espectáculo ofreció al público una adaptación histórica de la figura de los filibusteros, de cómo llegaron a Callosa para defenderla ante el avance de las tropas musulmanas. Esta historia fue una continuación de la última capitanía de la filà (2014), donde se explicaba el origen de los filibusteros, y ahora, de cómo llegan a Callosa. Además, contaba la historia de cómo las escuadras se convertían en calaveras a medida que se acercaban al mar, esto se pudo reflejar mediante el maquillaje, creando una progresión de maquillajes más guerreros y, poco a poco, añadir elementos de calavera hasta llegar a la última escuadra donde aparecen las calaveras completas.

Para la creación de este escenario se tuvo en cuenta la estética de la filà, donde predominan los colores: granate, negro y dorado, y como elementos principales la cruz de malta y la calavera. El boato se divide en 3 etapas: la tierra, donde aparecen las escuadras preparadas para la guerra, acompañadas de un ballet con percusión; el mar, donde aparecen los aromas que dan paso a esta parte, el barco con los niños y un ballet; y el barco, donde se cuenta la vida de los filibusteros y aparecen las capitanas.

PALABRAS CLAVE

Escenografía, Moros y Cristianos, Boato, Vestuario, Diseño, Pirata, Cultura popular.

ABSTRACT

This thesis is a proposal that was carried out in October 2023, in the town of Callosa d'En Sarrià (Alicante) for the festival of Moors and Christians in the Boato by the Christian Captaincy of the Filibusters of Filà. This oversaw representing the captaincy of the Christian side and its highest representative, the captain: Saray Santamaría Reinoso.

In this case, all the design involved in a show was carried out, i.e. costumes, make-up, hairdressing, music, ballets and moving elements. This show offered the public a historical adaptation of the figure of the filibusters, of how they arrived in Callosa to defend it from the advance of Muslim troops. This story was the continuation of the last captaincy of the row (2014), where the origin of the filibusters was explained, and now, how they arrive in Callosa. It also told the story of how the squadrons turned into skulls as they approached the sea, this could be reflected through the make-up, creating a progression of more warlike make-ups and gradually adding elements of skulls until you reached the last square where the complete skulls appear.

For the creation of this scene, the aesthetics of the Filà will be considered, where the colors red, black and gold predominate, and the maltese cross and the skull as the main elements. The ship is divided into 3 stages: the land, where the squads prepared for war appear, accompanied by a ballet with percussion; the sea, where the aromas that give way to this part appear, the boat with the children and a ballet; and the boat, where the life of the filibusters is explained, and the captains appear.

KEYWORD

Set design, Moors and Christians, Boato, Costume, Design, Pirate, Popular culture.

AGRAÏMENTS

A ma mare.

ÍNDEX

AGRAÏMENTS

1. INTRODUCCIÓ	7
2. OBJECTIUS I METODOLOGIA	8
2.1. OBJECTIUS	8
2.1.1. <i>Objectius generals</i>	
2.1.2. <i>Objectius específics</i>	
2.2. METODOLOGIA	8
3. MARC TEÒRIC	10
3.1. ORIGEN DELS MOROS I CRISTIANS	10
3.1.1. <i>Origen de les festes</i>	10
3.1.2. <i>Origen de les festes de Callosa d'En Sarrià</i>	12
3.2. ORIGEN DE LA FILÀ FILIBUSTERS	13
3.2.1. <i>Capitanies i banderes</i>	14
3.2.2. <i>Estètica de la filà</i>	16
3.2.2.1. <i>Iconografia</i>	16
3.3. ESTUDI DE REFERENTS	17
3.3.1. <i>Paco García Galipienso</i>	17
3.3.2. <i>Maiky Make Up</i>	18
3.3.3. <i>Nani Artistic Hairstyle</i>	18
3.3.4. <i>La Cruzada</i>	18
3.3.5. <i>El Chador</i>	19
3.3.6. <i>Pirates del Carib</i>	19
3.3.7. <i>Joc de trons</i>	20
4. REALITZACIÓ DEL PROJECTE	21
4.1. ANTEPROJECTE	21
4.2. HISTÒRIA DEL BOATO	22
4.3. DISSENY	23
4.4. PRESSUPOST	24
4.5. VESTUARI	25
4.5.1. <i>Disseny</i>	25
4.5.1.1. <i>Perfums de la mar</i>	26
4.5.1.2. <i>Tratge de la Capitana Carla Santamaría</i>	26
4.5.1.3. <i>Tratge de la Capitana Saray Santamaría</i>	27
4.5.2. <i>Elecció de materials</i>	27
4.5.3. <i>Procés de confecció</i>	28
4.5.4. <i>Resultats</i>	30
4.5.5. <i>Tratges llogats</i>	32

4.6. MAQUILLATGE	33
4.6.1. <i>Disseny</i>	33
4.6.2. <i>Proves</i>	34
4.6.3. <i>Resultats</i>	36
4.7. PERRUQUERIA	43
4.7.1. <i>Proves en maniquí</i>	43
4.7.2. <i>Proves en persona</i>	44
4.8. BALLETS	45
4.8.1. <i>Cerca d'empreses i contacte</i>	45
4.9. MÚSICA	47
4.9.1. <i>Estudi de mercat</i>	47
4.9.2. <i>Elecció de marxes</i>	48
4.10. ELEMENTS MÒBILS	48
4.10.1. <i>Cofre</i>	48
4.10.2. <i>Mapa</i>	48
4.10.2.1. <i>Disseny gràfic</i>	49
4.10.3. <i>Vaixell de xiquets</i>	55
4.10.4. <i>Carrossa "Tormenta infernal"</i>	56
4.10.5. <i>Taverna pirata</i>	57
4.10.6. <i>Carrossa de la Capitana</i>	58
4.11. PERFUMS	59
4.12. PERGAMINS	59
5. CONCLUSIONS	60
6. ÍNDEX D'IMATGES	62
7. BIBLIOGRAFIA	67
7.1. LLIBRES	67
7.2. LLOCS WEB	67
7.3. ARTICLES	68
7.4. TFG I TESIS	68

1. INTRODUCCIÓ

El Treball de Fi de Grau que es presenta a continuació recull el procés de disseny, realització i muntatge d'una escenografia no convencional per a la festivitat de Moros i Cristians de Callosa d'En Sarrià (Alacant) que es va celebrar el darrer 7 d'octubre de 2023. Es mostrarà tot el procés pel qual s'ha obtingut les distintes parts treballades en aquest espectacle en moviment, replegant tota la informació necessària per a entendre tot el procés portat a terme.

La pràctica artística que es presenta es basa en la creació d'un muntatge escenogràfic on intervenen distints elements com ballets, carrosses, esquadres, etc. Aquest espectacle s'inclou en el sector de les festes de Moros i Cristians, on s'inclou música, disseny de vestuari i confecció, perruqueria i maquillatge.

En primer lloc es farà un estudi de la festivitat de Moros i Cristians, concretament en la localitat de Callosa d'En Sarrià. Es centrarà més concretament en la Filà Filibusters, que pertany al bàndol cristià, analitzant els darrers càrrecs festers i l'estètica de la Filà. A més, es farà una investigació sobre els referents utilitzats per a la creació d'aquest boato.

Una vegada realitzat l'estudi necessari, s'explicarà tot el procés de creació de l'escenografia començant per la història que es vol contar. S'explicarà com es va fer el disseny de tots els elements que van intervindre fins al més mínim detall. Es mostrarà el procés de creació a partir dels dissenys creats i els resultats obtinguts.

Els objectius d'aquest treball son mostrar una visió alternativa dels espectacles destinats a Moros i Cristians, i donar a conèixer aquesta festivitat que ofereix un ampli marge de creació artística. El coneixement de les tradicions ajuda a comprendre aquest sector que està en funcionament des de fa centenars d'anys i que va creixent.

2. OBJECTIUS I METODOLOGIA

2.1. OBJECTIUS

2.1.1. Objectius generals

- Realitzar un espectacle acord amb la temàtica.
- Que tots els elements que intervenen aporten qualitat a l'escena.
- Crear una imatge representativa amb un disseny innovador i sorprenent.
- Ajustar-se al pressupost acordat.
- Complir amb la temporalitat establida.

2.1.2. Objectius específics

- Aportar, des del camp del disseny escenogràfic, una reflexió artística i crítica a l'àmbit de la cultura popular
- Possibilitar la integració del disseny escenogràfic des d'un punt de vista artístic i escultòric
- Conèixer el funcionament d'un espai escènic no convencional i conèixer als professionals del sector per aprofundir en el saber de la pràctica escenogràfica en moviment.
- Que el resultat final agrade a la Capitana, la Filà i tots els participants.
- Estudiar les tradicions y costums lligades a la temàtica que es representarà.
- Buscar informació i referències de propostes anteriors.
- Investigar els gustos personals de la Capitana, per aconseguir adaptar-se a les seues expectatives.

2.2. METODOLOGIA

Podem definir la metodologia utilitzada en aquest projecte com qualitativa. L'objectiu d'aquest Treball Fi de Grau és desenvolupar de manera eficaç i conseqüent exposant l'anàlisi de les característiques d'aquest procés pràctic-teòric. Ens basem en la investigació partint d'un estudi sobre un patrimoni cultural immaterial d'un context festiu com en el cas de les Festes de Moros i Cristians. La celebració d'aquesta festivitat es representativa i de gran importància històrica, ja que es celebra des de l'any 1860.

La metodologia que s'ha utilitzat en aquest treball ha sigut majoritàriament pràctica, per tant, es pot considerar experimental. Es centra en l'experimentació

des de les primeres idees argumentals fins a arribar a tots els mínims detalls de cada part que intervé en l'espectacle.

Abans de començar amb el treball pràctic del projecte, es necessita d'un marc teòric que ens deixi estudiar, analitzar i determinar el fil conductor que uneix l'obra i que ajude a mantenir una estètica determinada. Per a aquesta investigació he consultat diversos llibres, articles, revistes històriques i arxius relacionats amb la temàtica de la cultura popular, els conflictes bèl·lics, la història dels Moros i Cristians, l'estètica pirata i l'escenografia no convencional.

La segona part del treball, amb una base sobre la que construir el treball, consisteix en la producció de l'obra. S'ha partit des d'un plantejament i una organització amb unes pautes marcades: elaboració de dissenys, cerca de materials, producció, proves i posada en escena amb els resultats finals.

Per a la part pràctica, el procediment partix dels esbossos i la recerca de referents. Amb les idees clares, se seleccionen els materials necessaris per a la creació de cada part i es comença a fer proves per a la posterior producció. Es fa una investigació sobre les empreses que treballen en aquest sector i es posa en contacte per tal de contractar els serveis necessaris. Una vegada estan aclarides les coses més necessàries, s'aprofundix en els detalls per tal que l'obra en el seu conjunt quede més completa.

3. MARC TEÒRIC

3.1. ORIGEN DELS MOROS I CRISTIANS

3.1.1. Origen de les festes

Fig. 1 Fotografia Antiga. Moros i Cristians Alcoi 1958. *Esquadra negra del Alferes*. Comparsa Bascos.

La creença popular atribueix l'origen de les festes de Moros i Cristians a Alcoi, quan el 26 d'abril de 1276 els alcoians van guanyar als musulmans sublevats sota el comandament de Mohammad Abu Abdalah Ben Hudzail al Sàhui conegut com Al Azraq.¹ Les primeres manifestacions d'aquesta festivitat es situen a principis del segle XV, en la Baixa Edat Mitjana, i té origen en Alcoi, València, Lleida, Ceuta o Jaén.

En l'edat mitjana, existien unes obres religioses², que es representaven en forma de danses, on els dimonis lluitaven contra els àngels acompanyats d'una música que representava cada dualitat. Aquestes danses van evolucionar amb el temps i van incorporar les influències sorgides per la situació contextual en la qual es trobaven. Després de la reconquesta, els dimonis i els àngels lligats, a la idea del bé i del mal, passen a ser representats pels moros i cristians. Les representacions estaven a mitat camí entre la dansa i el teatre. Consistien en processons devocionals cap als sants i patrons de les localitats. Aquestes figures són venerades perquè popularment es pensa que van ser qui va ajudar a guanyar aquestes batalles contra les tropes mores. Molts dels sants que es veneren en aquesta festivitat són sants guerrers coneguts pels seus combats, que popularment es traduïxen com miracles.³

“En el siglo XVI, la Milicia empieza a participar en las fiestas patronales disparando sus arcabuces, estando al mando de cada compañía un capitán, un alférez, un sargento y varios cabos. A esta compañía de arcabuceros que formaba la Milicia se la denomina Soldadesca en el siglo XVIII y en el XIX se convierte en la comparsa Cristianos, a la que se le añade otra de Moros, primero, y otras más después. La antigua soldadesca del siglo XVII se ha conservado en la organización de las actuales comparsas, que tienen la estructura de la antigua compañía de arcabuceros de la milicia y ha conservado los cargos de Capitán, Alférez, Sargento y Cabo, las escuadras o bloques en los desfiles, los trajes, etc., y en la mayoría de los actos festeros”. (DOMENE VERDÚ, J.F. 2018).⁴

¹. BARCELÓ, M.C. (1982). *Documentos árabes a Al-Azraq (1245-1250)*. Saitabi: Nº 32, p.27-41.

². Les Festes de Moros i Cristians celebrades dels segles XV al XVIII naixen amb el motiu de commemorar els naixements “de prínceps, batejos, visites reals, o per a celebrar uns certs esdeveniments de caràcter local o nacional, o de tipus religiós, com el Corpus, (...)”, també la música és element imprescindible que apareix sempre en entrades, desfilades i combats entre els dos bàndols”. Barceló, J. (1974) *Homenaje a la Música Festera*. Torrent: Selegraf, p.19.

³. Nota: la Verge de les Injuries de Callosa d'En Sarrià es va nomenar patrona del poble en 1956 per curar als malalts de Còlera Morbo Asiàtic.

⁴. DOMENE VERDÚ, J.F. (2018) *Las Fiestas de Moros y Cristianos en Villena*. Tesis Doctoral. Universidad de Alicante. Espanya. P. 18.

Fig. 2 Festes Moros i Cristians de Alcoi. *Esquadra Cristiana de la Filà Andaluces.*

Fig. 3 Elias Seguí. Moros i Cristians en Alcoi. *Esquadra Mora.*

La particularitat d'aquesta festivitat és el fet que els festers es caracteritzen segons el bàndol a què pertanyen, portant vestimenta representativa i completada amb armes de l'època "durante la Reconquista, los reinos cristianos reciben en su indumentaria la influencia carolingia y musulmana" Francisco de Sousa Congosto. (2007).⁵ Els festers van vestits durant totes les festes amb els tratges oficials de cada Filà, Comparsa o Companyia⁶ a diferència de què per als actes oficials han de portar tota l'ornamentació i als no oficials es pot portar una adaptació més senzilla. "Estos diseños se basaban y eran una interpretación de lo que se veía en las indumentarias de los patronos de cada población, en dibujos o grabados antiguos." Moisés Gil (2022).⁷

Els actes que es realitzen a aquest tipus de festes varien molt depenent de la localitat, però els actes que tenen en comú la majoria de les poblacions són les entrades o desfiles moros o cristians, entre altres. "Las solemnes "entradas" de reyes y nobles en poblaciones bajo su jurisdicción, eran celebradas con ostentosos espectáculos, entre los que fueron muy frecuentes las tomas de castillos defendidos por supuestos moros y las batallas entre galeras, con derroche de disparos de pólvora y artefactos pirotécnicos." Brisset Martín. D.E. (2002)⁸. Aquests actes són espectacles que representen l'arribada de les tropes mores o cristianes a la localitat on va a portar-se a terme la lluita. En aquest acte originalment desfilaven els soldats que anirien a combatre amb els seus tratges oficials, però a mesura que va avançar la festa es van anar introduint distints elements i càrrecs festers fins a l'actualitat, on podem trobar tota mena d'espectacles com ballets, teatres, representacions de guerra, ús d'animals, carrosses, gran diversitat de vestimenta, música específicament creada per a aquests actes, etc. Dins de les entrades, les comparses que ostenten algun càrrec fester com pot ser el capità, el rei, l'alferes, entre altres, realitzen un tipus d'espectacle anomenat boato⁹, una representació on s'introdueixen elements més elaborats que a les altres Companyies per tal de diferenciar-les.

Aquesta festivitat és de les més antigues de la Comunitat Valenciana, que tradicionalment s'han celebrat en les comarques del nord d'Alacant. Les festes de moltes localitats estan catalogades com Festes d'Interés Turístic Internacional a llocs com Almansa, per la seua Ambaixada Mora nocturna; Alcoi, per la seua antiguitat; La Vila Joiosa, pel seu Desembarc o Caravaca de la Cruz, per la seua festa lligada als Cavalls del vi. Aquesta festa està viva i es troba en constant canvi i evolució, a més, s'està estenent a altres localitats on abans no se celebraven.

⁵. DE SOUSA CONGOSTO, F. (2007) *Introducción a la historia de la indumentaria en España*. Espanya.

⁶. Nota: en cada localitat el terme referit al conjunt de festers organitzats pels distints tratges que participen en la festa.

⁷. GIL, M. (2022) *Multidisplinarietat artística i influència de la estètica en les Festes de Moros i Cristians*. EFIMERE. Universitat de València. València, Espanya. P. 07.

⁸. BRISSET MARTÍN. D.E. (2002) *Fiestas hispanas de moros y cristianos. Historia y significado*. Granada, Espanya.

⁹. Nota: un boato es una representació ostentosa que es diferencia de la resta de l'espectacle.

Fig. 4 Imatge d'arxiu de l'Associació de Moros i Cristians de Callosa d'En Sarrià. *Esquadra de negres a Callosa*. Data desconeguda.

Fig. 5 Imatge d'arxiu de l'Associació de Moros i Cristians de Callosa d'En Sarrià. *Grupo 1912*. 1912.

Fig. 6 Imatge d'arxiu de l'Associació de Moros i Cristians de Callosa d'En Sarrià. *Festers esperant al tiroteo*. Data desconeguda.

Fig. 7 Imatge d'arxiu de l'Associació de Moros i Cristians de Callosa d'En Sarrià. *Castell*. Data desconeguda.

3.2. ORIGEN DE LES FESTES DE CALLOSA D'EN SARRIÀ

En 1254, el Rei Jaume I va donar al poble una imatge de la Verge del Remei, concedida a una colònia de cristians, cedida a un dels seus capitans: En Bernat de Sarrià. Callosa havia estat fins eixe moment una alqueria d'origen àrab. La Verge del Remei va ser venerada durant més de 3 segles fins que en 1582, arribaren a La Marina ¹⁰ els pirates algerins, que al fracassar en el seu intent d'envair Callosa, lleven de l'altar la imatge de la Mare de Déu i la van destruir. Eixa imatge va romandre destruïda durant més de 150 anys i, amb l'arriba de Fra Pablo per fundar un convent de caputxins, la imatge va ser restaurada a València i tornada al poble callosí amb el nom de Verge de les Injúries. Amb eixa advocació se la venera des d'aleshores. Conta la història que en 1855, el Colera Morbo Asiàtic assotava el poble de Callosa. El poble callosí va acudir en pública rogativa a la Mare de Déu de les Injúries. L'endemà, miraculosament la majoria dels malalts estaven curats. Amb açò, la Verge de les Injúries va ser proclamada patrona per aquest miracle.¹¹

Les festes de Moros i Cristians de Callosa d'En Sarrià se celebren des de l'any 1860 en honor a la Mare de Déu de les Injúries, sobrenom que se li dona a la Verge del Remei. Aquestes festes naixen com a imitació de les festes d'Alcoi amb dues filades mores i dues filades cristianes. Les filades han crescut des d'aquell temps, desapareixent-ne d'elles i fent-ne altres noves.

La figura del Capità naix l'any 1961, a qui l'acompanyava un escuder que li donava l'arcabús carregat per tal que disparara en les ambaixades. La figura de l'abanderat naix com a necessitat de representar cada bàndol, aquesta figura és la primera en eixir en cada acte, al contrari del Capità, que es l'últim. L'abanderat és l'encarregat de ataüllar el bàndol que precedeix. Aquests no són els únics càrrecs festers que existeixen, ja que també trobem la figura de l'ambaixador, la persona encarregada de recitar el text durant les ambaixades. Els càrrecs festers de Capità i Banderer estan lligats a una Filà. Es va crear una roda entre les filades de cada bàndol per rotar els càrrecs festers, sent primer l'any de bandera i al següent de capitania. El personatge de l'ambaixador no va lligat a cap Filà.

Les festes comencen el segon cap de setmana d'octubre, el dissabte a les 12 del migdia. On la música és la protagonista de donar inici de les festes amb les dolçaines i, més tard, totes les bandes de música tocant a l'uníson el pasdoble "Callosa en Festes" del mestre José Vicente Asensi Seva. En l'actualitat duren quatre dies. Per la seua història, singularitat i esplendor esta festa està declarada d'interés turístic nacional des de 1985.¹²

¹⁰. Nota: La Marina Baixa és la comarca a la que pertany Callosa d'En Sarrià, en Alacant. Espanya.

¹¹. Associació de Moros i Cristians de Callosa (2007) Documental Festes de Callosa: La ofrena. Callosa d'En Sarrià. Espanya.

<https://www.youtube.com/watch?v=ihOK-QVFRaE&t=120s>

¹². <https://www.comunitatvalenciana.com/es/alacant-alicante/callosa-den-sarria/fiestas/moros-y-cristianos-en-honor-a-la-virgen-de-las-injurias>

Fig. 8 Imatge d'arxiu de l'Associació de Moros i Cristians de Callosa d'En Sarrià. *Arribada a la plaça*. Data desconeguda.

Entre els actes més significatius de Callosa trobem l'Arrancà, l'acte que dona inici a les festes, l'ofrena, les entrades: cristiana, mora i infantil, les ambaixades, les processons i els balls. Els balls, moro o cristià¹³, són el signe distintiu de les festes de Callosa, són uns balls típics que han passat de generació en generació que es representen com a símbol de respecte cap als càrrecs festers. Aquests consten de diverses parts com la jota, el vals, l'havanera, etc., i ho ballen dos membre de cada filà amb el tratge oficial que es porta durant les festes, anomenat "tratge de jugar".

En aquesta festivitat es diferencien dos tipus de tratges oficials, el "tratge de jugar" i el "tratge de gala". En tratge de jugar és obligat per a tots els festers, un tratge més senzill per als moments de festa. El tratge de gala és el vestit que es porta en els actes més importants com les entrades i les processons. Aquest tratge és molt més elaborat i porta accessoris com armes de batalla. A les entrades també podem trobar tratges oficials de filades desaparegudes anomenades "Filà honorífica" que sol vestir gent del bàndol contrari per tal que no es perda la tradició i la memòria de la Filà. A més, també podem trobar tratges secundaris de les filades que no són oficials i es poden lluir a l'entrada i tratges d'esquadres especials llogats per als boatos.

3.2. ORIGEN DE LA FILÀ FILIBUSTERS

Fundada l'any 1992, la Filà Filibusters és actualment la més jove de la festa. Aquesta Filà es un exemple clar d'evolució i actualització d'unes festes centenàries. Un grup de joves d'entre vint i vint-i-cinc anys, components d'altres filades com Corsaris, Pirates i callosins no festers desitjosos de formar part de la festa prenen la decisió de formar una nova Filà.

La primera opció d'aquest grup d'amics va ser recuperar alguna Filà ja existent però desapareguda pel temps, conservant els tratges típics d'aquestes filades especials. Però finalment, van optar per conservar l'estètica pirata de les filades d'origen (Corsaris i Pirates) i crear una nova Filà amb aquestes característiques.

La idea de continuar amb l'estètica pirata va ser el motiu d'investigació sobre aquests mercenaris coneguts amb distints noms com pirates, corsaris, bucaners i filibusters. El nom era important determinar-lo, però el fet d'existir en la festa de Callosa les filades de Pirates i Corsaris facilitava les coses. Bucaners era una altra possibilitat, però es coneixia de forma indirecta, ja que era el sobrenom d'una quadrilla integrats en la Filà Corsaris. Per tant, van escollir el nom de Filibusters.

Fig. 9 Imatge d'arxiu de l'Associació de Moros i Cristians de Callosa d'En Sarrià. *Entrada Cristiana*. 2012. Esquadra de Filibusters. Cap d'esquadra: Manuel Marín Moreno

¹³. Associació de Moros i Cristians de Callosa (2007) Documental Festes de Callosa: Balls moro i cristià. Callosa d'En Sarrià. Espanya. <https://www.youtube.com/watch?v=LBmIFUFvw1U>

Fig. 10 Imatge d'arxiu de l'Associació de Moros i Cristians de Callosa d'En Sarrià. *Sant Jaume 2014*. 2014. Imatge grupal del nomenament del Capità 2014.

Fig. 11 Imatge d'arxiu de l'Associació de Moros i Cristians de Callosa d'En Sarrià. *Processó 2013*. 2013. Imatge grupal a la segona processó de les festes 2013 amb el tratge de gala.

Aquesta filà va tindre gran acceptació des del primer moment i passà ràpidament d'una filà masculina a una filà mixta.¹⁴ A més, complia els objectius i desitjos de representar en l'argument de les festes de Moros i Cristians uns personatges, pirates i corsaris de professió, anomenats Filibusters durant el segle XVII i que formaven part de grups armats que actuaven saquejant localitats costaneres del Carib i que els coneixien com «aquells que es feien amb un botí amb facilitat».

3.2.1. Capitania i banderes

Pel fet que aquesta filà és molt jove, actualment ha ostentat 5 vegades els càrrecs de bandera i capitania. Aquests són les persones que van lluir aquests càrrecs:

- Juan Vicente Roig Botella – Banderer l'any 1996
- Juan Carlos Sellés Benlloch – Capità l'any 1997
- Jose Espasa Espasa – Banderer l'any 2001
- Nisio Roig Sanchis – Capità l'any 2002
- Rodolfo Rodríguez Pérez – Banderer l'any 2007
- Juan Carlos Botella Antón – Capità l'any 2008
- Emilio Marín Moreno – Banderer l'any 2013
- Manuel Marín Moreno – Capità l'any 2014
- Saray Santamaría Reinoso – Banderera l'any 2022
- Saray Santamaría Reinoso – Capitana l'any 2023

Fig. 12 Imatge d'arxiu de l'Associació de Moros i Cristians de Callosa d'En Sarrià. *Banderer 1996*. 1996. Juan Vicente Roig Botella.

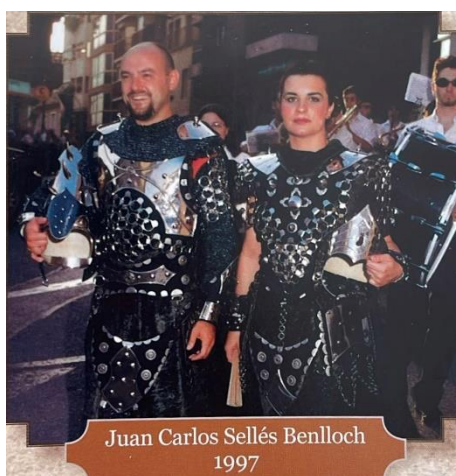
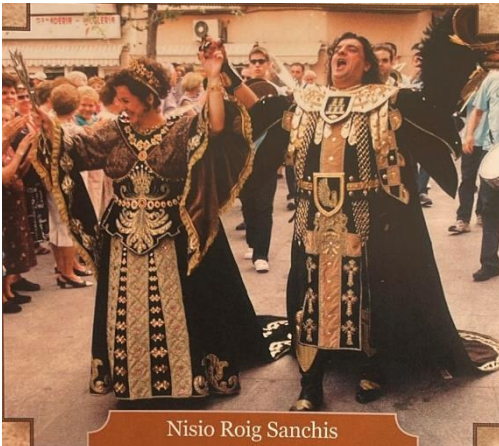

Fig. 13 Imatge d'arxiu de l'Associació de Moros i Cristians de Callosa d'En Sarrià. *Capitania 1997*. 1997. Juan Carlos Sellés Benlloch.

Fig. 14 Imatge d'arxiu de l'Associació de Moros i Cristians de Callosa d'En Sarrià. *Banderer 2001*. 2001. Jose Espasa Espasa.

¹⁴. Nota: El tratge de Filibustera és l'únic tratge que no està recollit per l'Associació de Moros i Cristians de Callosa amb un disseny, només estan descrites les distintes parts que el formen.

Nisio Roig Sanchis

Fig. 15 Imatge d'arxiu de l'Associació de Moros i Cristians de Callosa d'En Sarrià. *Capitania 2002*. 2002. Nisio Roig Sanchis.

Rodolfo Rodríguez Pérez

Fig. 16 Imatge d'arxiu de l'Associació de Moros i Cristians de Callosa d'En Sarrià. *Banderer 2007*. 2007. Rodolfo Rodríguez Pérez.

Juan Carlos Botella Antón
2008

Fig. 17 Imatge d'arxiu de l'Associació de Moros i Cristians de Callosa d'En Sarrià. *Capitania 2008*. 2008. Juan Carlos Botella Antón.

Emilio Marín Moreno
2013

Fig. 18 Imatge d'arxiu de l'Associació de Moros i Cristians de Callosa d'En Sarrià. *Banderer 2013*. 2013. Emilio Marín Moreno.

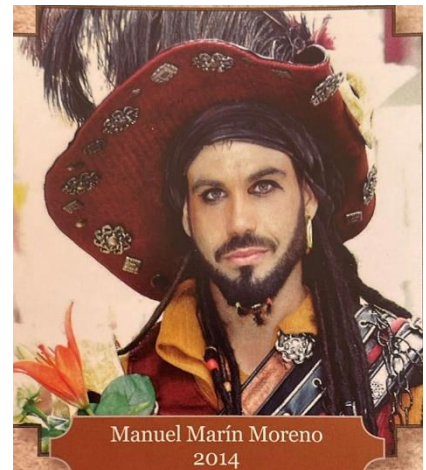
Manuel Marín Moreno
2014

Fig. 19 Imatge d'arxiu de l'Associació de Moros i Cristians de Callosa d'En Sarrià. *Capitania 2014*. 2014. Manuel Marín Moreno.

Fig. 20 Imatge d'arxiu de l'Associació de Moros i Cristians de Callosa d'En Sarrià. *Banderera 2022*. 2022. Saray Santamaría Reinoso.

Fig. 21 Imatge d'arxiu de l'Associació de Moros i Cristians de Callosa d'En Sarrià. *Capitania 2023*. 2023. Saray Santamaría Reinoso.

3.2.1. Estètica de la filà

Des de l'inici de la filà, es va imposar una idea que seria determinant per a crear un tratge: «el tratge havia de ser còmode, és a dir, amb pantalons i botes, camisa, cinturó i com a molt algun xaleco» (Juan Carlos Botella, membre fundador i antic Capità). El vestit que van dissenyar en aquell moment estava lligat a la moda que es portava en l'època. “El fenómeno de la moda nos permite comprender los cambios y pervivencias de las mentalidades, los gustos y las identidades colectivas e individuales, configurándolos y a la vez reflejándolos”. Velasco Molpeceres, A. (2021).¹⁵

Per a realitzar el disseny, van partir dels colors representatius de la Filà, i van triar el granat, el negre i el daurat. El tratge de jugar el van triar el més senzill i còmode possible, compost per una camisa de raso granat amb adorns daurats, pantalons de vellut negre i botes i cinturó negres amb ornamentació daurada. El tratge de gala està compost per una camisa de raso daurada, pantalons de vellut negre, casaca granat amb la creu de Malta al pit, capa i sobre capa tapant els muscles de color negre, i les botes i cinturó igual que el tratge de jugar.¹⁶ La peculiaritat d'aquesta filà és que no porta res que cobrisca el cap, no per deixadesa per part de la filà, sinó un desacord amb la Junta de Festes. Els Filibusters volien confeccionar un barret al més pur estil de Pirates i Corsaris, que li donara una personalitat pròpia¹⁷, però es va enfrontar amb l'assessoria històrica, càrrec que es va crear l'any 1990 amb l'objectiu de garantir la historicitat de la festa emmarcada en l'època de la Reconquesta.

Pel que respecta al càrrecs festers, en la història dels Filibusters hi ha hagut una evolució quant a la temàtica dels vestits. A les primeres banderes i capitànies, la moda que predominava en l'època, era de caràcter més cavaller de la cort. A mesura que ha avançat el temps, les modes han canviat i s'ha anat ajustant més a eixa estètica pirata que caracteritza la filà.¹⁸

3.2.1.1. Iconografia

L'any de creació de la Filà, els membres havien de presentar una imatge que representara a la Filà, junt amb els colors escollits (granat, negre i daurat) per tal de crear les banderes i els estendards. Van escollir una calavera blanca damunt d'una creu de Malta¹⁹ granat com a icona de la Filà. Aquesta elecció va ser determinant a l'hora de configurar l'estètica dels vestits, ja que podem trobar al tratge oficial de gala la creu de Malta al pit. També és comú utilitzar maquillatges de calaveres en les entrades cristianes.

¹⁵ Velasco Molpeceres, A. (2021) *Historia de la moda en España, de la mantilla al bikini*. Espanya.

¹⁶ Nota: El tratge no ha patit cap canvi ni modificació des de la seua creació.

¹⁷ Nota: A dia de hui, la Filà segueix sense tindre cap barret i segueix sent un tema molt polèmic tots els anys.

¹⁸ Nota: Fins la capitania de Juan Carlos Botella en 2008, no es van introduir elements pirata.

¹⁹ La Creu de Malta, anomenada també de Sant Joan, de huit puntes o octògina, és un símbol usat des del segle XII com a insígnia dels cavallers hospitalaris de l'Orde de Sant Joan de Jerusalem.

Fig. 22 Imatge d'arxiu de l'Associació de Moros i Cristians de Callosa d'En Sarrià. *Tratge de gala dels Filibusters*. 1992. Esbós del tratge de gala de la Filà Filibusters.

Fig. 23 Imatge d'arxiu de l'Associació de Moros i Cristians de Callosa d'En Sarrià. *Escut de la Filà Filibusters*. 1992. Escut oficial de la Filà Filibusters.

3.3. ESTUDI DE REFERENTS

Cada vegada són més els dissenyadors i dissenyadores que treballen dins del camp dels Moros i cristians, així i tot, és necessari més referents que innoven aquesta temàtica. Moltes empreses es dediquen exclusivament al disseny i confecció de tratges, però poc reconeguts són els noms de les persones que han fet el disseny, és a dir, tot el mèrit se l'emporta l'empresa.

En aquest apartat parlarem dels distints referents clau que han ajudat a configurar aquest projecte. Comentarem els aspectes, tant conceptuals com formals, que cadascú d'ells han aportat a la concepció d'aquest treball i en la nostra evolució artística i personal.

3.3.1. Paco García Galipienso

Paco García Galipienso és un dissenyador alacantí especialitzat en el disseny i confecció de vestuari. La seua trajectòria està marcada per la festa de Moros i Cristians des dels seus inicis. En 22 anys es va iniciar en el món del disseny i confecció en La Casa del Cristià a La Vila Joiosa, on va aprendre des de dins l'ofici de crear vestits per a aquesta festivitat.

Es va formar en disseny i confecció de vestuari no sols per a Moros i Cristians, sinó també per a cinema i televisió. La seua obra es caracteritza per fugir dels típics tratges que hi havia fins al moment i va apostar per introduir elements nous que enriqueixen els seus dissenys gràcies a l'experiència que li havia donat treballar per al cinema. "Em vaig retirar del món de moros durant quasi 10 anys i al tornar vaig veure que res havia evolucionat" conta Galipienso.²⁰ Açò va ser un punt d'inflexió en la seua trajectòria i va començar a donar-li un canvi als dissenys destinats a la festa.

En l'any 1992 va obrir la seua empresa de Disseny, confecció i lloguer de tratges per a Moros i Cristians, cinema i televisió en Alacant. La peculiaritat de Galipienso és que no realitza encàrrecs per a esquadres o ballets, només per a càrrecs festers.

Actualment, els seus dissenys segueixen impactant al públic i sempre ens presenta dissenys únics i completament diferents de la resta. Els seus dissenys estan lligats a les necessitats dels clients i té molt en compte la història de la companyia a la qual pertany cada persona.

Fig. 24 Capítania cristiana. 2022.
Sant Vicent del Raspeig. Paco García Galipienso.

Fig. 25 Tratges en lloguer. 2022.
Expofiesta. Alacant. Paco García Galipienso.

²⁰ So de Festa 100616 BQ1 Paco García Galipienso (2016) Entrevista per a 8 La Marina Televisió. <https://www.youtube.com/watch?v=DmZ90sOIPgs&t=1165s>

Fig. 26 *Comparsa Almoravides*. 2024. Sant Vicent del Raspeig. Maiky Make Up i Nani Artistic Hairstyle.

Fig. 27 *Demostració en directe*. 2023. Expofiesta. Alacant. Maiky Make Up i Nani Artistic Hairstyle.

Fig. 28 *Esquadra de negres*. 2024. Almansa. Maiky Make Up i Nani Artistic Hairstyle.

3.3.2. *Maiky Make Up*

Aquesta artista és una maquilladora professional especialitzada en maquillatges fantasia, socials, caracterització, aerografia, espectacles, cinema, passarel·la i, sobretot, en maquillatges per a Moros i Cristians. Maiky està a l'avantguarda del maquillatge per a aquesta festivitat, oferint un ampli ventall d'opcions. La seua aportació al món fester és molt important, ja que ha aconseguit innovar i fer evolucionar la festa, donant a l'espectador una experiència més completa.

Per a les seues creacions, Maiky investiga sobre el disseny del tratge que acompanyarà els seus maquillatges i utilitza els color predominants i alguns motius com per exemple l'animal print.²¹

L'artista ha aconseguit cert renom en els darrers anys i realitza els seus treballs en nombroses poblacions de la Comunitat Valenciana. També està molt lligada a l'obra de Galipienso i quasi sempre treballen junts amb l'ajuda de la perruquera Nani Artistic Hairstyle.

3.3.3. *Nani Artistic Hairstyle*

Nani és una perruquera professional que treballa amb la perruqueria artística. Entre les seues disciplines es caracteritza pels pentinats de fantasia, pròtesis, postisseria i tocats.²²

Com hem mencionat anteriorment, Nani està molt lligada a l'obra de Maiky Make Up, les dos conformen un duo artístic quasi indivisible, i complementen l'obra de l'altra.

La seua obra es distingeix per la utilització de volums extravagant en el cabell, incorporació de postissos de tota mena de colors, textures i formes, i incorporació de maquillatge i ornamentació en els seus pentinats. Treballa des de la perruqueria uns volums que es podrien incloure dins del cap de l'escultura.

3.3.4. *La Cruzada*

La Cruzada és una empresa dedicada al sector fester, més concretament a les festes de Moros i Cristians. Són especialistes en la confecció i lloguer de vestits i oferixen un variat assortiment en tratges de lloguer per a comparses de Cristians, Guerrers i Pirates ja siguen els seus destinataris homes, dones, xiquets o xiquetes. També elaboren i lloguen vestits per a Capitànies en les diverses modalitats del seu catàleg. A més, els seus servicis de lloguer abasten, a més, l'àmbit de les tradicionals Cavalcades de Reis Mags.

²¹. Les teles animal print són teixits que presenten patrons i estampats que imiten la pell de diversos animals salvatges, com el lleopard, el tigre, la zebra, la serp, la vaca, el cocodril i un llarg etc.

²². La postisseria es tracta de pròtesis capil·lars formades pel conjunt d'una base i cabell.

Fig. 29 Beniabis. 2015. Villena. La Cruzada.

Fig. 30 *Tratge de càrrec en lloguer.* 2008. Elda. El Chador.

Fa més de 20 anys que es dediquen a aquest sector i oferixen al públic una gran atenció cap a totes les necessitats amb la major qualitat. El que diferencia d'aquesta empresa és el tracte al client, ja que oferix personal que s'encarrega de transportar els tratges i vestir a les persones, si és necessari.

Els seus dissenys es caracteritzen per un to guerrer utilitzant molta ornamentació metàl·lica i de pell. Els seus tratges tenen una vistositat que fa que l'espectador gaudi al màxim de les entrades. Els dissenys per encàrrec s'ajusten a les necessitats del client i aporten la seua essència per tal de distingir-se de la resta d'empreses.

3.3.5. *El Chador*

El Chador és una de les empreses líder del sector que es dedica al disseny, lloguer i confecció de vestits de Moros i Cristians, Pirates, vestits d'època, reconquesta i tot un món de fantasia en vestuari per a festes.

En aquesta empresa disposen de lloguer de vestits àrabs i vestits d'època tant per a Moros i Cristians com per teatre i cinema. Tots els vestits estan realitzats de manera artesanal i amb molta qualitat dels teixits. Estan especialitzats en vestits d'època, en concret en el lloguer de vestits àrabs, vestits pirates i de les seues èpoques. Compten amb un gran equip que té una trajectòria i experiència en el sector de la confecció de moltíssims anys.

En la confecció dels vestits àrabs, són una empresa capdavantera en el disseny i confecció de vestits per a les festes de Moros i Cristians que es realitzen en molts dels pobles de la costa i interior del mediterrani. Disposen d'un gran estoc de vestits i vestuari professional, a més de la possibilitat de realitzar algun tipus de vestit especialment.

En els processos de creació del Chador, cuiden molt el procés de creació dels vestits. El treball, la dedicació i la imaginació dels dissenyadors són molt importants i treballen perquè els vestits confeccionats siguin com els seus autors han imaginat. Per això els avalen més de 20 anys treballant amb els millors dissenyadors.

3.3.6. *Pirates del Carib*

Pirates del Carib és una saga de pel·lícules d'aventures que segueix les travessies del Capità Jack Sparrow, a la recerca de tresors i enfrontant-se a diversos enemics, incloent-hi pirates rivals i criatures sobrenaturals. La trama es desenvolupa en un món de fantasia inspirat en l'època daurada de la pirateria al Carib.

Pel que fa al vestuari, els personatges de Pirates del Carib llueixen tratges característics de l'època, amb influències navals i pirates. El protagonista, per exemple, destaca per la seua jaqueta desgastada, jupetí, mocador al cap, múltiples braçalets i collarets, així com el seu característic barret de tres pics. Els altres personatges també visten de manera extravagant, amb detalls com a

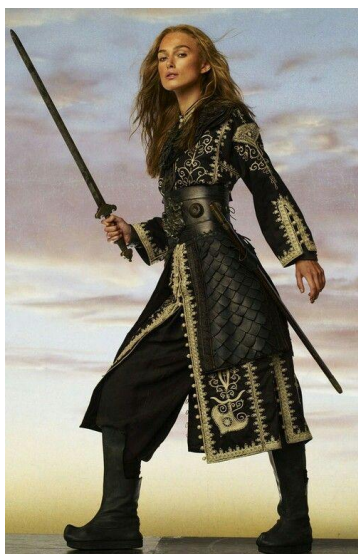

Fig. 31 Imatge promocional de la pel·lícula. 2007. Pirates del Carib: La fi del món.

Fig. 32 Margaery Tyrell. 2011. Joc de Trons.

botes altes, camises amb volants, cotilles i accessoris de cuir. En general, el vestuari contribueix a crear l'atmosfera d'aventura i misteri que defineix a la saga.

El vestuari d'aquesta saga ha sigut un gran referent per a la creació de dissenys amb temàtica pirata, ja que es poden veure gran quantitat de vestits de tot tipus, des dels més simples fins als més recarregats. Utilitzen molts elements de calaveres que també m'agrada incloure en els meus tratges.

3.3.7. Joc de trons

Joc de Trons és una sèrie de televisió basada en la sèrie de llibres "Cançó de Gel i Foc" escrita per George RR Martin i portada a terme per la plataforma HBO. La trama es desenvolupa en un món fictici on diverses famílies nobles lluiten pel control del Tron de Ferro.

El vestuari de Joc de Trons es caracteritza per ser molt detallat i reflecteix la personalitat i posició social de cada personatge. S'utilitzen teles luxoses, brodats elaborats i accessoris ornamentats per a representar la riquesa i l'estatus dels personatges nobles. Els colors també juguen un paper important, amb cada casa tenint els seus propis colors distintius.

Aquesta sèrie ha aportat als meus dissenys gran quantitat d'idees de vestuari medieval amb un toc d'avantguarda, introduint elements moderns en l'estètica antiga.

4. REALITZACIÓ DEL PROJECTE

4.1. ANTEPROJECTE

Per a la creació d'aquest projecte vaig partir d'unes idees base, que sumades a les peticions de la capitana, es van convertir en el fil argumental de l'espectacle. La idea principal era oferir a l'espectador un boato alternatiu, que mai s'hagués vist en la història de Moros i Cristians a Callosa d'En Sarrià.

La imatge d'aquesta escenografia es va pensar en un conjunt, és a dir, totes les parts devien tindre un significat coherent en la història. Vaig començar a construir la imatge des de l'estètica i iconografia de la filà. Els colors i els símbols s'havien d'anar repetint al llarg de tota la representació i havia de ser de forma progressiva.

Vaig voler donar gran importància als tratges que s'havien de llogar per a les esquadres especials, al maquillatge i a la perruqueria. En primer lloc, el vestuari havia de ser d'estètica pirata, però no guerrera, sinó un pirata més elegant. El maquillatge era una part imprescindible per a la història, ja que s'havia de contar a través d'ell, la progressió de guerrer a calavera. Per últim, la perruqueria també devia ser innovadora, treballant amb molts volums, formes i colors.

Les carrosses utilitzades devien ajustar-se a l'argument de la història i adaptar-se al lloc en què se situaria. S'havien d'adaptar les carrosses ja existents a les necessitats de la trama.

Els ballets eren una part imprescindible per al boato, tant pel fil argumentari com per donar-li a l'espectador eixe espectacle i vistositat que aporta. També es van haver d'adaptar aquests ballets a les necessitats del boato, per tal d'unificar l'estètica.

Per últim, la música en les festes de Moros i Cristians és una part molt important, ja que sense ella no es podrien dur a terme. Per tant, li vaig donar rellevància a aquesta part i vaig investigar sobre les marxes que millor s'adaptaren a l'espectacle.

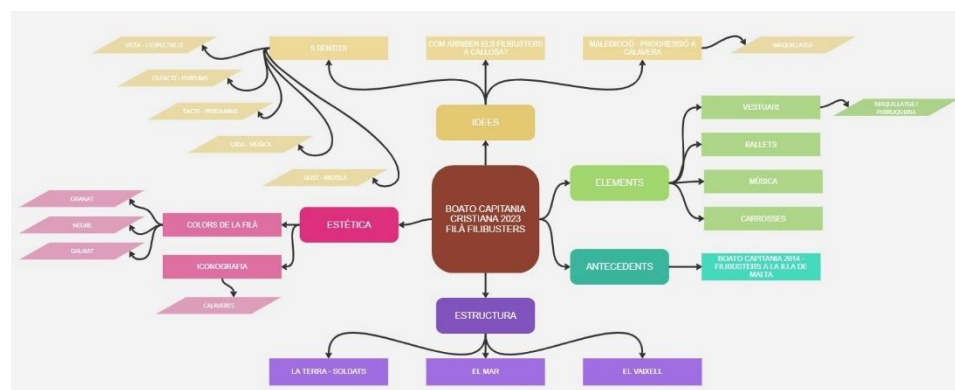

Fig. 33 Sergi Zaragoza Aladid. Plantejament. 2023.

4.2. HISTÒRIA DEL BOATO

Per a la creació del boato vaig partir de diverses idees. La idea principal era contar la història de com la figura dels Filibusters arribaven al poble de Callosa per combatre la imminent arribada de les tropes musulmanes. Era la continuació del boato que es va fer per a l'última capitania de la Filà, on contaven l'origen dels Filibusters provinents de l'illa de Malta.

A partir d'aquesta idea principal vaig estructurar el boato en tres parts: la terra, el mar i el vaixell. En la part de la terra, apareixen les tropes filibusters preparant-se per a la guerra; en la part de la mar, apareixeria tota la pedrera dels filibusters en un vaixell representant el trasllat del vaixell a la terra; i per últim, el vaixell, on apareixen les capitanes i les esquadres més importants per a la Capitana.

Una vegada estructurat l'espectacle, vaig introduir alguns elements artístics que enriqueixen la història. En primer lloc, vaig introduir un argument basat en una maledicció on a mesura que s'apropen al mar, els soldats es van convertint en calaveres fent una progressió de maquillatges més guerrers i, a poc a poc, anar introduint elements de calavera fins a arribar a una calavera completa. En segon lloc, vaig introduir un tema prou recurrent en l'actualitat com és els 5 sentits: la vista, el tacte, el gust, l'olfacte i la vista. Per últim, vaig voler crear tot el boato a partir dels tres colors representatius dels Filibusters: el negre, el daurat i el granat.

Amb totes les idees ben clares, vaig crear un text que servira a l'espectador per a poder entendre la història i poder ubicar-se a mesura que anava avançant l'espectacle.

“Des de les blaves aigües de l'illa de Malta, s'apropen les tropes dels filibusters per combatre l'arribada enemiga del bàndol moro. Callosa es veu amenaçada per la mitja lluna, es pot ataurar la imminent batalla que assotará les terres callosines pròximament. Desperta ferro! El galop d'un cavall que ondeja la bandera, obri pas als inconfundibles tons vermells, daurats i negres dels filibusters. Ja estan ací les esquadres preparades per a la batalla amb el seu desfilar tan característic. El soroll de la percussió deixa entreveure aquests guerrers entrenar els seus cossos per a la propera lluita, amb moviments tan bells que semblen una dansa. A mesura que avança l'ocàs, es pot observar que els rostres dels cavallers es tornen cada vegada més cadavèrics. Conta la llegenda que una maledicció està lligada als filibusters, quan més s'apropen al mar, deixen entreveure la seua aparença real. Aquests mariners son en realitat immortals, tan sols al seu lloc de procedència es deixa veure el seu semblant vertader. Unes notes d'olor marina es propaguen per tot arreu, la bromera de la mar ha arribat als nostres peus i, amb ella, tota la pedrera dels filibusters, que també es preparen per a la guerra. La mar es veu moguda per una tempesta que sacseja el vaixell on viatgen les capitanes. Custodiant el vaixell trobem un dels tresors més preciats i dins hi son més guerrers engalanant-se per la lluita, a més de gaudir al més profund estil filibuster del temps de germanor. Com no podia

ser d'una altra forma, a les mans del timó trobem a la nostra capitana guiant els filibusters cap a la victòria.”

4.3. DISSENY

Una vegada estructurada la història, és el torn de fer el disseny del boato. En primer lloc, es va fer un recont de la gent que anava a eixir en les esquadres, tant de la gent que forma part de la Filà i desfilarien en el tratge oficial, com de la gent que no forma part de la Filà, convidats de la Capitana, i desfilarien en tratges llogats en les esquadres especials. S'estimava la participació de 4 esquadres amb el tratge oficial dels Filibusters i 5 esquadres especials. Aquestes s'havien de repartir en funció de les bandes de música dels que es disposaria, sent d'un màxim de 2 esquadres per banda de música.

La majoria de les esquadres devien aparèixer al principi del boato, en la part de la terra, ja que representen als soldats que es preparen per a la lluita. Es van col·locar 7 de les 9 esquadres en la part de la terra, ja que les dues restants s'havien de col·locar el més proper a les capitanes. Es comú en els boatos de Callosa que tanquen el boato l'esquadra de la família i l'esquadra oficial de la Filà formada pels amics dels capitans.

Per altra banda, es van contractar dos ballets que amenitzarien l'espectacle i aportarien a l'espectador informació necessària per a entendre la història. El primer ballet representava a uns guerrers pirates que s'entrenaven per a la guerra. Aquest es va situar en la primera part del boato, en la zona de la terra. El segon ballet constava de dues parts: la primera part simbolitzava les ones de la mar, i la segona part, apareixien unes pirates realitzant les tasques bàsiques dels pirates quan estan al vaixell. Aquest ballet es feia servir d'una carrossa que sembla la proa d'un vaixell i on apareixia el pal i la vela del vaixell, on les ballarines es pujaven. Aquestes ballarines, en un moment donat de la coreografia, s'amagaven i eixien unes altres que anaven caracteritzades d'esquelets.

També és important organitzar els distints elements mòbils que anaven a aparèixer en l'espectacle, com és el cas de les carrosses. Es van contractar 4 carrosses: el vaixell per als xiquets, la proa del vaixell, la popa del vaixell i la taverna, i a més, un cofre que anava arrastrat per dues persones. L'estructura del mapa també es pot considerar element mòbil, i aquesta va ser construïda per membres de la Filà.

Un altre element que es va introduir va ser els perfums de la mar, unes xiques que repartien uns aromes que apropaven a l'espectador a un lloc proper al mar. Amb açò es donaria pas a la part de la mar, simbolitzant la bromera de les ones de la mar que trenquen en la riba. Per a aquestes xiques va ser necessari crear el vestuari.

Amb tots els elements repartits per les tres parts, el boato queda estructurat de la següent forma:

- Cavall amb la bandera dels filibusters

- Repartidores (8 joves filibusteres amb el tratge de jugar repartint els pergamins)
- El cofre (espentat per 2 persones)
- Esquadra oficial de Filibusters (cap d'esquadra: Edna) + banda de música
- Esquadra especial (cap d'esquadra: Kalifa)
- Esquadra especial (cap d'esquadra: Mónica) + banda de música
- Ballet guerra + grup de percussió
- Esquadra oficial de Filibusters (cap d'esquadra: Judit)
- Esquadra oficial de Filibusters (cap d'esquadra: Ainhoa) + banda de música
- Esquadra especial (cap d'esquadra: Yasmina)
- Esquadra especial (cap d'esquadra: Federico) + banda de música
- Perfums de la mar
- Vaixell amb els xiquets
- Ballet aigua
- Carrossa amb la Capitana Carla
- Ballet pirates-esquelets + banda de música
- Esquadra especial (cap d'esquadra: Tona) + banda de música
- Taverna Filibustera
- Esquadra oficial de Filibusters (cap d'esquadra: Sergi) + banda de música
- Carrossa amb la Capitana Saray + banda de música

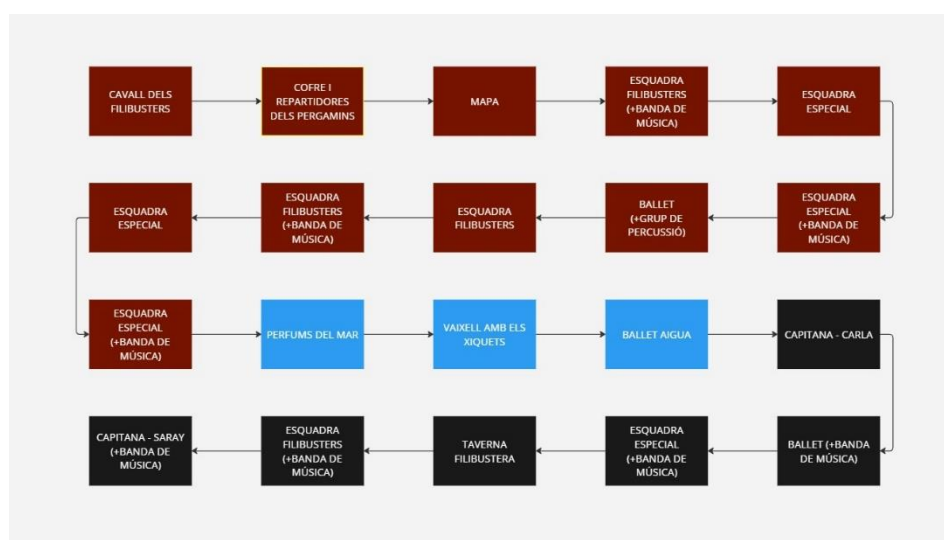

Fig. 34 Sergi Zaragoza Aladid. *Recorregut del boato. 2023.*

4.4. PRESSUPOST

En cada Filà de Callosa, quan s'apropa un càrrec fester, com és el cas de la Bandera o la Capitania, s'ofereix a la persona que ostentarà el càrrec una xifra

de diners en funció del que hi ha estipulat en els estatuts. Aquests diners van destinats a les despeses que comporta aquest tipus de càrrec, com els tratges, les carrosses, etc. En el cas de Filà Filibusters, es donen 3.000 € a la Bandera i 15.000 € a la Capitania. Per tant, el pressupost que tenia la Capitana era de 15.000 €, on s'havia de descomptar totes les despeses no destinades al boato, com els tratges llogats per a la resta d'actes de festes.

El primer pas que es va fer, va ser contactar amb totes les empreses necessàries i demanar pressupost de tot el necessari per a l'espectacle. Amb tota la informació recollida, es va presentar un pressupost aproximat de què costaria el boato per tal que els encarregats de gestionar els diners donaren el vistiplau. El pressupost aproximat va ser el següent:

- Carrosses – 6.000 €
- Ballet Òpera – 1.920 €
- Ballet Màsters + Grup de Percussió – 3.000 €
- Tratges de les Capitanes – 500 €
- Tratges dels Perfums de la mar – 350 €
- Maquillatge – 1.000 €
- Mapa i pergamins – 500€

Total: 13. 270€

Amb el pressupost aprovat, es va iniciar tota la gestió que va suposar contractar tots els serveis.

4.5. VESTUARI

El vestuari és una part imprescindible en qualsevol espectacle dedicat als Moros i Cristians. Aquesta festivitat es caracteritza, en part, per la vistositat que ofereix la seua indumentària. Per tant, una vegada amb les idees clares, era hora de posar-se amb els tratges que es lluirien aquest dia tan especial.

En primer lloc, es va fer una recerca per totes les pàgines web de les empreses que es dediquen al lloguer de vestits per al sector fester, empreses com La Cruzada i El Chador, anteriorment nomenades. Amb algunes idees en ment, es va procedir a posar-se en contacte amb aquestes empreses i concertar una cita per tal de veure els tratges en persona i poder provar-se'ls. Després d'aquestes cites, es va fer una tria dels tratges que més s'ajustaven a les nostres necessitats i, per últim, es va procedir a crear els contractes per tal de reservar-los.

Per altra banda, es va crear la necessitat de crear des de zero alguns dels tratges, per no trobar res que s'ajustara a les nostres necessitats, com es el cas dels Perfums de la mar o dels vestits més importants d'aquest espectacle, les capitanes.

4.5.1. Disseny

Per als dissenys dels tratges que s'havien de crear, vaig seguir tres línies de treball distintes: reutilitzar un disseny que ja havia creat amb anterioritat però mai utilitzat, escollir un tratge ja existent i adaptar-lo a les necessitats, i elaborar un disseny completament nou i exclusiu.

Fig. 35 Imatge de referència trobada a Pinterest.

<https://www.pinterest.es/pin/634092822555242836/>

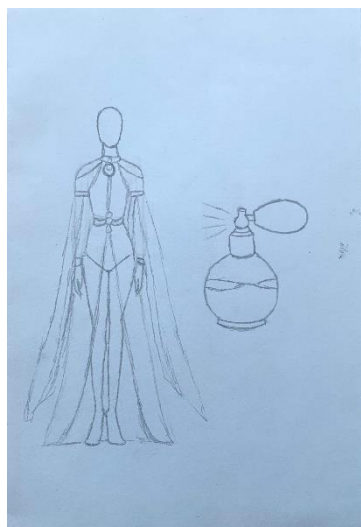

Fig. 36 Sergi Zaragoza Aladid. Disseny del tratge Perfums de la mar. 2023.

Fig. 37 Sergi Zaragoza Aladid. Disseny del tratge Carla Capitana. 2023.

4.5.1.1. Perfums de la mar

Aquesta part de l'espectacle era l'encarregada de mostrar a l'espectador del canvi de la terra al mar. Els perfums de la mar es van representar mitjançant 8 xiques que anaven repartint uns paperets impregnats amb un perfum que transportara a qui l'olorava a la vora de la mar. Aquestes xiques simbolitzaven la bromera de les ones de la mar quan trenquen en la riba, per tant, els vestits que havien de portar devien representar-ho.

Per a aquests tratges em vaig inspirar en una fotografia d'un vestit que havia trobat a les xarxes socials, més concretament a Pinterest. Aquest tratge s'ajustava quasi a la perfecció amb la idea que tenia d'aquests personatges. Vaig redissenyar el tratge adaptant-lo a les necessitats i als materials que podia aconseguir amb el pressupost del qual disposava.

El disseny final d'aquests tratges comptava amb un vestit principal de color blau que degrada al blanc, acompanyat d'unes mànegues amb la mateixa tela i complementat amb un cinturó metàl·lic daurat i unes cadenes al coll que subjectaren el vestit. Els tratges es completarien amb el maquillatge i el pentinat.

4.5.1.2. Tratge de la Capitana Carla Santamaría

Carla és la cosina per part de pare de Saray Santamaría Reinoso, la que va ser nomenada capitana cristiana de la Filà Filibusters. Saray va escollir a la seua cosina Carla perquè l'acompanyara en aquest any tan especial.

Carla és una jove de 15 anys, per tant, no és ni una xiqueta ni una dona adulta. El disseny per a ella s'havia d'ajustar a la seua edat i als seus gustos personals. Després d'una reunió amb les capitanes, on parlàrem de l'estètica que volien portar a la seua indumentària, Carla va triar un esbós d'un disseny que havia fet anteriorment.

Aquest disseny s'ajustava a la perfecció amb les necessitats de la Capitana i l'estètica del boato, introduïa elements que recordaven a la Filà i els colors també eren els establerts.

El disseny compta amb diverses parts. En primer lloc, com a base del tratge porta uns pantalons de vellut negre, igual que en el tratge oficial de la Filà, una camisa de tall asimètric d'encaix negre, una cotilla de cuir negre sota el pit i una falda per damunt dels pantalons, confeccionada amb molts tipus de teles diferents, creant volums i textures distintes. Complementant el vestit, s'introdueixen ornamentacions com calaveres de plàstic daurades, una moneda

Fig. 38 Sergi Zaragoza Aladid.
Disseny del tratge Carla Capitana.
2023. Esbós a color.

pirata amb la imatge de la filà, plomes i cadenes. Per últim, es completa el vestuari amb unes botes altes de cuir negre amb adorns de silicona i canyelleres creades amb motles de silicona.

4.5.1.3. Tratge de la Capitana Saray Santamaría

Com ja s'han comentat, Saray era la Capitana cristiana i, per tant, la figura més important del bàndol cristià. El vestuari que havia de portar era el més important de tot l'espectacle. Per això, el disseny que vaig realitzar per a ella va ser completament nou i exclusiu.

Aquest disseny es pot dividir en dues parts: la part tèxtil i la part escultòrica. Pel que fa a la part tèxtil, el tratge es conformava per un cos amb una tela semitransparent amb dibuixos i elements barrocs, uns pantalons de vellut negre, una cotilla de cuir negre, una faldilla de gasa negra, una musclera de cuir negre i una capa de gasa negra. Per altra banda, la part escultòrica es forma per unes canyelleres de silicona, una armadura de silicona creada mitjançant elements barrocs i una esquena de silicona que recrea la columna vertebral adornada amb elements barrocs. Tot açò acompanyat d'unues botes altes de cuir negre amb adorns barrocs de silicona, calaveres de plàstic i cadenes.

El disseny va partir des d'unues imatges trobades a la xarxa social Pinterest de la columna vertebral mencionada anteriorment. Seguint l'estil d'aquesta peça, vaig crear la resta d'elements escultòrics que l'acompanyarien.

Fig. 39 Sergi Zaragoza Aladid.
Disseny del tratge Saray Capitana.
2023.

Fig. 40 Sergi Zaragoza Aladid.
Disseny del tratge Saray Capitana.
2023.

Fig. 41 Imatge de referència
trobada a Pinterest.
<https://www.pinterest.es/pin/634092822554856959/>

4.5.2. Elecció de materials

L'elecció de materials va ser una part molt important a causa del pressupost tan ajustat del que disposava.

Fig. 42 Imatge de referència del teixit. Shein.
<https://es.shein.com/1pc-Modern-Blue-&-White-Gradual-Change-Sheer-Curtain,-Perfect-For-Window-And-Door-Decoration-Of-Living-Room-And-Bedroom-p-13336243-cat-3121.html>

En primer lloc, per als vestits dels Perfums de la mar, havia de trobar una tela de color blau que degradara al blanc. La cerca d'aquesta tela va ser molt complicada, ja que no hi havia molta oferta o es passava de pressupost. Finalment, vaig trobar unes cortines de gasa, en la tenda online Shein²³, que s'ajustaven a la perfecció. Per complementar els tratges, vaig comprar el calçat que portarien a la mateixa tenda per tal d'abaratir costos. Els complements com el cinturó i les cadenes les vaig trobar en la tenda online AliExpress²⁴.

En segon lloc, per al vestit de Carla, vaig acudir a la meua tenda de teles de confiança, Teixits Català²⁵, on vaig comprar la majoria de teles que formarien el tratge. Vaig escollir teles com tul, xarxes de distints colors i textures, gases, brocats, teles estampades, etc. Una gran quantitat de teles amb moltes textures i tonalitats distintes. Per últim, la tela de la camisa, la vaig trobar a la famosa tenda de teixits valenciana Julián López. Aquesta tela va ser la més especial del vestit, ja que es tractava d'un encaix creat a mà. Els complements com les calaveres, les plomes i les botes de cuir les vaig comprar per la tenda online AliExpress, i la moneda la vaig crear digitalment i construïda mitjançant la impressora 3D.

Per últim, el vestit de Saray va seguir la mateixa dinàmica que el de Carla, els teixits ens vaig aconseguir en Teixits Català i els complements en la tenda online AliExpress. Pel que respecta als elements escultòrics, vaig comprar uns motles de silicona per poder realitzar les figures.

4.5.3. Procés de confecció

El procés de confecció va ser relativament senzill, ja que no s'havia de fer molts patrons²⁶, ja que comptava amb patrons anteriorment utilitzats.

Per als vestits dels Perfums de la mar, en primer lloc, vaig dividir la tela per tal que els 8 tratges portaren la mateixa quantitat de material. Una vegada el teixit es va tallar, vaig procedir a segellar les costures mitjançant la màquina de cosir domèstica amb la ferramentada "ziga-zaga", ja que no comptava amb una màquina remalladora²⁷. Amb totes les parts segellades, vaig construir els vestits unint les distintes parts. Finalment, es van afegir els últims detalls cosint a mà.

²³. Shein és una marca de moda ultrafast-fashion, que ven roba a tot el món a través d'internet i en algunes botigues físiques.

²⁴. AliExpress és una plataforma de vendes en línia fundada l'any 2010 per petites empreses de la Xina i d'altres llocs que ofereix productes per a compradors internacionals.

²⁵. Teixits Català és una botiga de teixits situada en el poble de La Nucia.

²⁶. Un patró o motle, en l'àmbit de la cort i confecció, és una plantilla realitzada en paper per a ser copiada en el teixit i fabricar una peça de vestir, tallant, armant i cosint les diferents peces.

²⁷. Una remalladora és un tipus de màquina de cosir especialitzada a treballar les costures internes de les peces i els complements.

Fig. 43 Sergi Zaragoza Aladid. *Procés de confecció*. 2023. Vestit Perfums de la mar.

Fig. 44 Sergi Zaragoza Aladid. *Procés de confecció*. 2023. Vestit Perfums de la mar.

Fig. 45 Sergi Zaragoza Aladid. *Prova de vestuari*. 2023. Vestit Perfums de la mar.

Per altra banda, els trages de les capitanes els vaig realitzar a l'hora. En primer lloc vaig realitzar la part de cotilleria, tallant els teixits amb els patrons ja existents i adaptats, unint-los i afegint les balenes. Després vaig construir la falda de Carla. Tallí tots els teixits en forma quadrada i el vaig ficar sobre el maniquí de costura fins a arribar a la forma que més m'agradara, i amb la configuració final les vaig unir ajudant-me d'un cinturó de cuir. Per a la camisa de Carla, vaig patronar ràpidament una camisa de tall asimètric i vaig fer un prototip amb un retall sobrant de tela, corregí les errades del patró i passí a realitzar la camisa amb el teixit final. Amb la resta d'elements que formaven els vestits vaig seguir els mateixos mecanismes, tallar els teixits, segellar les costures, adaptar les formes i ajustar als trages.

Fig. 46 Sergi Zaragoza Aladid. *Procés de confecció*. 2023. Vestit Carla Capitana.

Fig. 47 Sergi Zaragoza Aladid. *Procés de confecció*. 2023. Vestit Carla Capitana.

Fig. 48 Sergi Zaragoza Aladid. *Procés de confecció*. 2023. Vestit Carla Capitana.

Fig. 49 Sergi Zaragoza Aladid. *Procés de confecció*. 2023. Vestit Carla Capitana.

Fig. 50 Sergi Zaragoza Aladid. *Procés de confecció*. 2023. Vestit Saray Capitana.

Fig. 51 Sergi Zaragoza Aladid. *Procés de confecció*. 2023. Vestit Saray Capitana.

Fig. 52 Sergi Zaragoza Aladid. *Prova de vestuari*. 2023. Vestit Saray Capitana.

Fig. 53 Sergi Zaragoza Aladid. *Prova de vestuari*. 2023. Vestit Saray Capitana.

4.5.4. Resultats

Aquests van ser els resultats finals dels vestits en la posada en escena.

Fig. 54 Sergi Zaragoza Aladid. *Perfums de la mar*. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.

Fig. 55 Sergi Zaragoza Aladid. *Perfums de la mar*. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.

Fig. 56 Sergi Zaragoza Aladid. *Carla Capitana*. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.

Fig. 57 Sergi Zaragoza Aladid. *Saray Capitana*. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.

4.5.5. *Tratges llogats*

El lloguer dels tratges va ser una part molt important, ja que formava part del vestuari i s'havia de trobar uns vestits que s'adaptaren a l'estètica del boato. En primer lloc, es va fer una cerca per les pàgines web de les empreses esmentades anteriorment. Es va fer una selecció dels vestits que més s'ajustaren i es va concertar una cita amb les distintes empreses per provar-se els tratges en persona. Per últim, es van escollir els tratges que més ens agradaren de l'empresa El Chador. Aquests van ser els tratges que van eixir en escena:

En primer lloc, escollírem una parella de tratges, per fer una esquadra masculina i una esquadra femenina, de color granat, que s'assemblava molt al tratge de gala dels Filibusters.

Fig. 58 *Tratge 40-19*. Tratge de lloguer. El Chador.

Fig. 59 *Tratge 30-26*. Tratge de lloguer. El chador.

Després, vam escollir una altra parella de vestits, masculí i femení, de color negre i ornamentació metàl·lica. Aquests tratges començaven a fer la transformació de guerrers a calaveres.

Fig. 60 *Tratge 30-29*. Tratge de lloguer. El Chador.

Fig. 61 *Tratge 40-10*. Tratge de lloguer. El Chador.

Fig. 62 *Tratge 30-38*. Tratge de lloguer. El Chador.

Fig. 63 *Tratge 30-38*. Tratge de lloguer. El Chador.

Per últim, seguint l'estètica de l'anterior, es va escollir el tratge per a l'última esquadra especial, dedicada a la família. Aquest vestit tenia la peculiaritat de què portava elements en la part del pit que recordaven a uns esquelets.

4.6. MAQUILLATGE

Com he anat comentant durant tot el document, el maquillatge és una part imprescindible d'aquest projecte, ja que sense aquest no es podria entendre l'argument de la història.

El procés del maquillatge va ser, potser, el treball més complicat, perquè requeria moltes persones per portar-ho a terme. Per realitzar aquest treball, vaig comptar amb l'ajuda de la maquilladora professional Maite Ronda, qui va executar els meus dissenys mitjançant el maquillatge.

4.6.1. Disseny

En primer lloc, em vaig reunir amb la maquilladora per concretar els termes abans de realitzar el projecte. Amb totes les qüestions aclarides, vam esbossar un mapa a seguir pel qual poder representar la transició de guerrers a calaveres.

Els primers maquillatges que portàrem a terme tindrien un caràcter més tribal o guerrer seguint les tonalitats del boato. A poc a poc, s'anirien introduint elements de calavera, passant per $\frac{1}{4}$ de cara, mitja cara, $\frac{3}{4}$ de cara i arribar a la calavera completa.

Tota l'esquadra portaria el mateix maquillatge a excepció dels ulls, les xiques portarien un maquillatge més elaborat i els xics un maquillatge més senzill estil pirata. El cap d'esquadra portaria el mateix maquillatge però amb elements que el diferenciaren.

La jove que portaria la bandera de la Filà seria el primer maquillatge que iniciaria l'espectacle. Per a aquest, vam triar un maquillatge natural amb uns símbols tribals a un costat de la cara.

Després, les xiques filibusteres que anirien repartint els pergamins portarien un maquillatge típic d'aquest tipus d'acte, simulant un antifaç negre amb detalls en daurat.

Seria el torn de la primera esquadra de Filibusters, en aquest cas, es va triar un maquillatge més guerrer en tonalitats granat i detalls en negre i daurat.

Ara arribaria el torn de les primeres esquadres especials, que portarien un maquillatge estil pirata més elegant. S'utilitzaria l'anteriorment nomenat antifaç però realitzat amb pa d'or.

Les següents esquadres filibusteres tindrien un caràcter guerrer. La primera amb un maquillatge predominantment blanc, amb elements en negre i granat. La segona amb franges de color blanc i granat i detalls en negre per una banda i línies simulant una calavera a l'altra.

Amb les següents esquadres especials arribaria el torn de la transició, on es veurien els primers trets cadavèrics. La primera esquadra fusionaria part de calavera amb maquillatge amb motius de lleopard, ja que en el tractge apareix aquest estampat. La segona esquadra portaria mitja cara de calavera. Aquestes dues esquadres posarien fi a la part de la terra.

Els Perfums de la mar obrien la part de la mar, amb uns maquillatges fantasia amb tonalitats blaves amb detalls daurat del pa d'or. El ballet que precediria la carrossa de la primera part del vaixell portaria un maquillatge predeterminat per l'empresa.

La Capitana Carla Santamaría completaria el seu vestuari amb un maquillatge facial senzill però amb el braç recobert de pa d'or, simbolitzant un tresor pirata.

L'última esquadra especial, on apareixeria la família i amigues més íntimes de la capitana, portaria $\frac{3}{4}$ de la cara de calavera.

Tancant el boato, l'última esquadra dels Filibusters apareixeria amb una calavera completa.

Per últim, la Capitana Saray Santamaría, damunt de la seua carrossa lluiria un maquillatge en dues parts: per una banda, un maquillatge de calavera mitjançant línies, i per l'altra banda, un maquillatge recreant una calavera utilitzant pròtesis de làtex d'estil barroc.

4.6.2. Proves

Tres mesos abans d'estrenar aquest espectacle vam començar a fer les proves dels maquillatges utilitzant als cap d'esquadra com a models.

Fig. 64 Sergi Zaragoza i Maite Ronda. *Bandera Filibusters*. 2023. Prova de maquillatge.

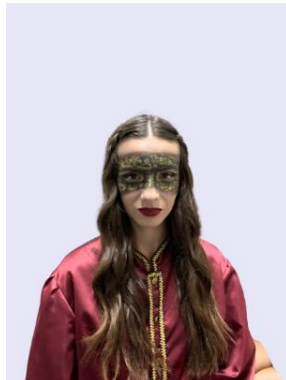

Fig. 65 Sergi Zaragoza i Maite Ronda. *Repartidores*. 2023. Prova de maquillatge.

Fig. 66 Sergi Zaragoza i Maite Ronda. *Esquadra Edna*. 2023. Prova de maquillatge.

Fig. 67 Sergi Zaragoza i Maite Ronda. *Esquadra Kalifa*. 2023. Prova de maquillatge.

Fig. 68 Sergi Zaragoza i Maite Ronda. *Esquadra Mónica*. 2023. Prova de maquillatge.

Fig. 69 Sergi Zaragoza i Maite Ronda. *Cap d'esquadra Mónica*. 2023. Prova de maquillatge.

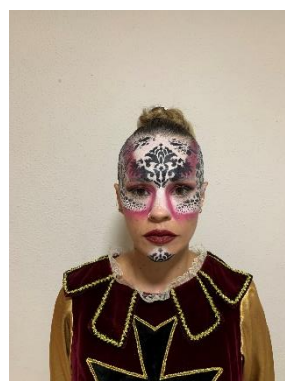

Fig. 70 Sergi Zaragoza i Maite Ronda. *Esquadra Judit*. 2023. Prova de maquillatge.

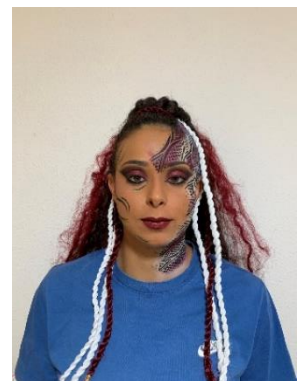

Fig. 71 Sergi Zaragoza i Maite Ronda. *Esquadra Ainhoa*. 2023. Prova de maquillatge.

Fig. 72 Sergi Zaragoza i Maite Ronda. *Cap d'esquadra Ainhoa*. 2023. Prova de maquillatge.

Fig. 73 Sergi Zaragoza i Maite Ronda. *Esquadra Yasmina*. 2023. Prova de maquillatge.

Fig. 74 Sergi Zaragoza i Maite Ronda. *Esquadra Federico*. 2023. Prova de maquillatge.

Fig. 75 Sergi Zaragoza i Maite Ronda. *Cap d'esquadra Federico*. 2023. Prova de maquillatge.

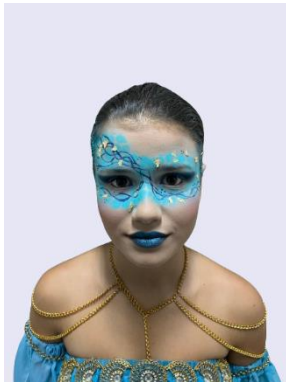

Fig. 76 Sergi Zaragoza i Maite Ronda. *Perfums de la mar*. 2023. Prova de maquillatge.

Fig. 77 Sergi Zaragoza i Maite Ronda. *Esquadra Tona*. 2023. Prova de maquillatge.

Fig. 78 Sergi Zaragoza i Maite Ronda. *Esquadra Sergi*. 2023. Prova de maquillatge.

Fig. 79 Sergi Zaragoza i Maite Ronda. *Saray Capitana*. 2023. Prova de maquillatge.

4.6.3. Resultats

Finalment, aquest va ser el resultat del maquillatge en la posada en escena.

Fig. 80 Sergi Zaragoza i Maite Ronda. *Bandera Filibusters*. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.

Fig. 81 Sergi Zaragoza i Maite Ronda. *Esquadra Edna*. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.

Fig. 82 Sergi Zaragoza i Maite Ronda. *Cofre*. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.

Fig. 83 Sergi Zaragoza i Maite Ronda. *Esquadra Kalifa*. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.

Fig. 84 Sergi Zaragoza i Maite Ronda. *Esquadra Mónica*. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.

Fig. 85 Sergi Zaragoza i Maite Ronda. *Esquadra Judit*. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.

Fig. 86 Sergi Zaragoza i Maite Ronda. *Esquadra Ainhoa*. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.

Fig. 87 Sergi Zaragoza i Maite Ronda. *Esquadra Yasmina*. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.

Fig. 88 Sergi Zaragoza i Maite Ronda. *Esquadra Federico*. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.

Fig. 89 Sergi Zaragoza Aladid. *Perfums de la mar*. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.

Fig. 90 Sergi Zaragoza Aladid. *Carla Capitana*. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.

Fig. 91 Sergi Zaragoza i Maite Ronda. *Esquadra Tona*. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.

Fig. 92 Sergi Zaragoza i Maite Ronda. *Esquadra Sergi*. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.

Fig. 93 Sergi Zaragoza i Maite Ronda. *Saray Filibustera*. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.

4.7. PERRUQUERIA

En aquest cas, la perruqueria funciona com a complement del maquillatge, per explotar al màxim la imatge que es vol oferir al públic. Com s'ha comentat abans, la Filà Filibusters es caracteritza per no portar cap element al cap i, des dels seus orígens els homes s'han pintat els cabells de color blanc. Per tant, vaig elaborar uns pentinats carregats de volums, colors i textures per a les dones i de color blanc per a tots els homes.

4.7.1. Proves en maniquí

Per tal de fer les proves pertinents de la perruqueria, em vaig ajudar d'un cap de maniquí de perruquer. Amb aquest maniquí i cabells postissos vaig elaborar els següents pentinats:

Fig. 94 Maniquí 1. 2023.

Fig. 95 Maniquí 1. 2023.

Fig. 96 Maniquí 2. 2023.

Fig. 97 Maniquí 2. 2023.

Fig. 98 Maniquí 3. 2023.

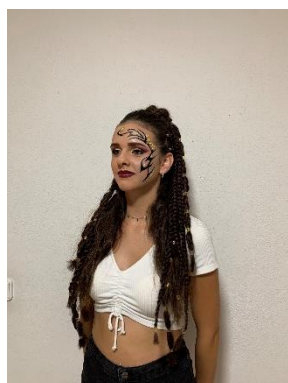
Fig. 99 Maniquí 4. 2023.

Fig. 100 Maniquí 4. 2023.

4.7.2. Proves en persona

Algunes altres proves les vaig fer directament sobre la persona el mateix dia de la prova del maquillatge.

Fig. 101 Sergi Zaragoza .
Bandera Filibusters. 2023.
Prova de perruqueria.Fig. 102 Sergi Zaragoza .
Esquadra Edna. 2023. Prova
de perruqueria.Fig. 103 Sergi Zaragoza .
Esquadra Mónica. 2023.
Prova de perruqueria.Fig. 104 Sergi Zaragoza .
Esquadra Judit. 2023. Prova
de perruqueria.Fig. 105 Sergi Zaragoza .
Esquadra Ainhoa. 2023.
Prova de perruqueria.Fig. 106 Sergi Zaragoza .
Esquadra Yasmina. 2023.
Prova de perruqueria.Fig. 107 Sergi Zaragoza .
Esquadra Tona. 2023. Prova
de perruqueria.

4.8. BALLETS

Els ballets aporten a aquest tipus d'espectacle una riquesa i dinamisme imprescindible. Aquestes danses serveixen de fil conductor que fa a l'espectador seguir l'argument de la història. Per tant, era molt important triar bé els ballets que eixirien al boato perquè respectaren l'estètica i la història.

4.8.1. Cerca d'empreses i contacte

Són moltes les escoles de dansa professional que es dediquen a oferir espectacles destinats al sector fester. Les escoles més representatives es situen en llocs on la festa de Moros i Cristians és de gran renom i rellevància, pobles com Alcoi i Ontinyent.

Després d'una exhaustiva cerca per les pàgines web d'aquestes empreses i visionat de vídeos on es mostren les coreografies, es van triar dos empreses situades a Ontinyent. Aquestes empreses són de les més importants en el sector i compten amb dècades d'experiència. En primer lloc ens posàrem en contacte amb les empreses per concertar una cita presencial. Una vegada ens reunírem, vam acordar els termes i van realitzar els contractes. Els ballets triats van ser *Corsarios* de la companyia Ballets Masters i *Tormenta infernal* de la companyia Ballet Òpera.

El ballet *Corsarios* contava la història de com es preparen els soldats pirates per a la lluita, amb tota mena d'acrobàcies i mobilitat dels cossos. Aquest grup anava acompanyat per un ensemble de percussió que proporcionava la companyia.

Fig. 108 Ballet Masters. *Corsarios*. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.

El ballet *Tormenta infernal* està dividit en dues parts. En la primera part apareixen unes ballarines amb tratges que simbolitzen l'aigua. Aquestes xiques mitjançant els seus moviments representaven les ones de la mar que, arribat un moment de la coreografia, passaven de ser la mar calmada a una moguda tempesta. L'altra part es situava damunt d'una carrossa, on també estava situada la Capitana Carla, les ballarines, caracteritzades de pirates, simulen realitzar les tasques típiques d'unes pirates al vaixell. En un moment donat, les ballarines es pugen a la vela del vaixell, que va pujant i baixant, i s'amaguen per una porta oculta donant pas a unes altres ballarines caracteritzades de pirates mortes.

Fig. 109 Ballet Òpera. *Tormenta infernal*. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.

Fig. 110 Ballet Òpera. *Tormenta infernal*. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.

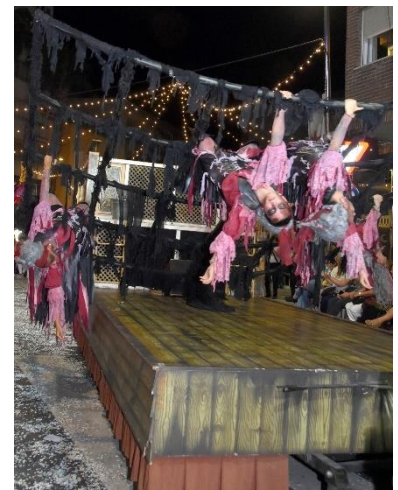

Fig. 111 Ballet Òpera. *Tormenta infernal*. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.

4.9. MÚSICA

Les festes de Moros i Cristians no es podrien realitzar sense la música. La música acompanya als festers en tots els actes i, a més, en els moments de comboi. Les bandes de música són un element imprescindible dins del món fester, són les encarregades d'interpretar la música festera.

Pel que respecta a les entrades de Moros i Cristians, fa dècades es va crear la necessitat d'utilitzar alguna música específica per acompanyar les desfilades i, amb això, es van crear les primeres marxes. "La Música Festera o Música de Moros y Cristianos es un tipo de arte musical relacionado directamente con la música para el desfile y la música militar. Esta música incidental, en constante evolución y compuesta exprofeso para la Fiesta de Moros y Cristianos, es un género original para banda que a través de sus tres estilos (pasodoble, marcha mora y marcha cristiana) ha proporcionado un corpus considerable de composiciones." (BOTELLA, A.M. 2011.).²⁸

Actualment hi ha un gran nombre de compositors que es dediquen a la creació de marxes i música festera i, per tant, una gran quantitat de repertori.

4.9.1. Estudi de mercat

Dins de la Filà Filibusters hi ha certes marxes que són un clàssic i que s'escoten tots els anys en les entrades com és el cas de Mai Sabel, del compositor F.Valor Lloréns²⁹, o Aragonesos 99, del compositor D.J. Ferrero Silvae³⁰. Aquestes marxes eren una aposta segura a l'hora de triar les marxes, però era necessari fer a una recerca del mercat per descobrir noves melodies.

Igual que en el maquillatge, amb la música vaig voler fer una progressió de marxes més guerrerres amb ritmes molt marcats i melodies èpiques a d'altres més tenebroses i fosques.

Vaig fer un estudi de les marxes que s'escoltaven a les poblacions veïnes on també realitzen aquesta festivitat i vaig haver d'investigar altres noves.

També era necessari trobar música per al ballet i per a la Capitana i, per tant, em vaig posar en contacte amb les bandes de música que tocarien per a aquestes dues parts per tal de posar-se d'acord. La marxa que portaria la Capitana Saray havia de ser la més especial de totes, ja que anava a ser qui tancara l'entrada cristiana.

²⁸. BOTELLA, A.M. *Análisis estilístico de la Música de Moros y Cristianos*. 2011. Música y Educación, 86. P.33

²⁹. Francisco Valor Lloréns és un director i compositor contestà molt reconegut en el àmbit de Moros i Cristians. És el creador de les marxes més interpretades actualment.

³⁰. Daniel Juan Ferrero Silvae és un director i compositor ontinyentí de renom en la música festera.

4.9.2. Elecció de marxes

- Aragonesos 99 – Daniel Juan Ferrero Silvaje
- Xamarcai – Francisco Valor Lloréns
- Mai Sabel – Francisco Valor Lloréns
- Azcona – Juan Antonio García Gallardo³¹
- Arcum – Óscar Cháfer Serrano³²
- Salvajes – Paco Baenas Pontes³³
- Apocalypso – Miquel Morales Climent³⁴

4.10. ELEMENTS MÒBILS

Un bon espectacle de Moros i Cristians necessita elements que enriqueixen l'escena i, per això, s'ajuden de carrosses, que fan lluir molt més a les persones que porten damunt.

En la majoria de pobles de tradició festera fan servir aquestes carrosses quan tenen algun càrrec fester per tal de donar-li el màxim protagonisme. Les carrosses solen estar tematitzades segons les necessitats de la gent que les lloga. En aquest sector, en diferència de la resta, hi ha poca oferta d'empreses que es dediquen al lloguer de carrosses temàtiques. En aquest cas, tots els elements mòbils que van aparèixer en l'escena van ser de l'empresa ontinyentina El Llombo.

Fig. 82 *Cofre*. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià. (p. 38)

4.10.1. Cofre

Per poder repartir els pergamins al públic vam haver de llogar un cofre d'estètica pirata amb rodes per poder espentar-lo.

4.10.2. Mapa

Per tal de facilitar l'enteniment de la història a l'espectador, es va crear un mapa amb el recorregut de l'entrada, on apareixien les cares dels caps d'esquadra i els elements que intervindrien. Aquest mapa es va imprimir amb les mesures 2,5 x 4 metres en la impremta Gráficas Gregori, situada al poble de La Nucia. Per suportar aquest mapa, es va haver de construir una estructura mitjançant fusta i amb rodes per poder transportar-lo. L'estructura va ser construïda per membres de la filà i familiars de les capitanes.

³¹. Juan Antonio García Gallardo és un jove director i compositor de Villena.

³². Óscar Cháfer Serrano és un compositor nascut a Benigànim.

³³. Paco Baenas Pontes és un compositor i professor de percussió de Villena

³⁴. Miquel Morales Climent és compositor, director i músic multinstrumentista del poble de Sella.

Fig. 112 Mapa. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.

4.10.2.1. Disseny gràfic

Per tal de realitzar aquest mapa, vaig aprofitar les proves de maquillatge, on demaní als caps d'esquadra que realitzaren un moviment simulant que estaven desfilant en l'entrada.

Com ja estaven caracteritzats amb el maquillatge, vaig fer un xicotet fotomuntatge amb els tratges que portarien al desfile i, amb ajuda d'un programa d'intel·ligència artificial³⁵, vaig crear unes il·lustracions. Amb les il·lustracions creades, vaig treballar amb el programa Illustrator per vectoritzar-les i donar-li una aparença de pintura, utilitzant la ferramenta "calco de imagen". Amb totes les il·lustracions dels caps d'esquadra realitzades, vaig agafar fotografies dels elements més característics del boato com el cofre, el vaixell dels xiquets, la taverna i el vaixell de les capitanes. També vaig agafar el castell que s'utilitza a les festes de Callosa on es realitzen els actes de les ambaixades. Finalment, vaig anar col·locant tots els elements construint un recorregut fàcil de seguir i li afegí un fons simulant un antic mapa pirata del tresor. Aquest va ser el procés de tractament de les imatges:

³⁵. Playground és una plataforma que genera i combina imatges amb l'ajuda d'Intel·ligència Artificial.

Fig. 113 Sergi Zaragoza Aladid. *Imatge original: bandera filibusters. 2023.*

Fig. 114 Sergi Zaragoza Aladid. *Il·lustració: bandera filibusters. 2023.*

Fig. 115 Sergi Zaragoza Aladid. *Illustrator: bandera filibusters. 2023.*

Fig. 116 Sergi Zaragoza Aladid. *Imatge original: repartidora. 2023.*

Fig. 117 Sergi Zaragoza Aladid. *Il·lustració: repartidora. 2023.*

Fig. 118 Sergi Zaragoza Aladid. *Illustrator: repartidora. 2023.*

Fig. 119 Sergi Zaragoza Aladid. *Imatge original: Edna. 2023.*

Fig. 120 Sergi Zaragoza Aladid. *Il·lustració: Edna. 2023.*

Fig. 121 Sergi Zaragoza Aladid. *Illustrator: Edna. 2023.*

Fig. 122 Sergi Zaragoza Aladid. *Imatge original: Kalifa. 2023.*

Fig. 123 Sergi Zaragoza Aladid. *Il·lustració: Kalifa. 2023.*

Fig. 124 Sergi Zaragoza Aladid. *Illustrator: Kalifa. 2023.*

Fig. 125 Sergi Zaragoza Aladid. *Imatge original: Mónica. 2023.*

Fig. 126 Sergi Zaragoza Aladid. *Il·lustració: Mónica. 2023.*

Fig. 127 Sergi Zaragoza Aladid. *Illustrator: Mónica. 2023.*

Fig. 128 Imatge d'arxiu del Ballet Màsters. *Imatge original: Corsaris.*

Fig. 129 Sergi Zaragoza Aladid. *Il·lustració: Corsaris. 2023.*

Fig. 130 Sergi Zaragoza Aladid. *Illustrator: Corsaris. 2023.*

Fig. 131 Sergi Zaragoza Aladid. *Imatge original: Judit. 2023.*

Fig. 132 Sergi Zaragoza Aladid. *Il·lustració: Judit. 2023.*

Fig. 133 Sergi Zaragoza Aladid. *Illustrator: Judit. 2023.*

Fig. 134 Sergi Zaragoza Aladid. *Imatge original: Ainhoa. 2023.*

Fig. 135 Sergi Zaragoza Aladid. *Il·lustració: Ainhoa. 2023.*

Fig. 136 Sergi Zaragoza Aladid. *Illustrator: Ainhoa. 2023.*

Fig. 137 Sergi Zaragoza Aladid. *Imatge original: Yasmina. 2023.*

Fig. 138 Sergi Zaragoza Aladid. *Il·lustració: Yasmina. 2023.*

Fig. 139 Sergi Zaragoza Aladid. *Illustrator: Yasmina. 2023.*

Fig. 140 Sergi Zaragoza Aladid. *Imatge original: Federico. 2023.*

Fig. 141 Sergi Zaragoza Aladid. *Il·lustració: Federico. 2023.*

Fig. 142 Sergi Zaragoza Aladid. *Illustrator: Federico. 2023.*

Fig. 143 Sergi Zaragoza Aladid. *Imatge original: Perfums de la mar. 2023.*

Fig. 144 Sergi Zaragoza Aladid. *Il·lustració: Perfums de la mar. 2023.*

Fig. 145 Sergi Zaragoza Aladid. *Illustrator: Perfums de la mar. 2023.*

Fig. 146 Sergi Zaragoza Aladid. *Imatge original: Tona. 2023.*

Fig. 147 Sergi Zaragoza Aladid. *Il·lustració: Tona. 2023.*

Fig. 148 Sergi Zaragoza Aladid. *Illustrator: Tona. 2023.*

Fig. 149 Sergi Zaragoza Aladid. *Imatge original: Sergi. 2023.*

Fig. 150 Sergi Zaragoza Aladid. *Il·lustració: Sergi. 2023.*

Fig. 151 Sergi Zaragoza Aladid. *Illustrator: Sergi. 2023.*

Fig. 152 Imatge d'arxiu del Ballet Òpera. *Imatge original: Tormenta infernal.*

Fig. 153 Sergi Zaragoza Aladid. *Il·lustració: Tormenta infernal. 2023.*

Fig. 154 Sergi Zaragoza Aladid. *Illustrator: Tormenta infernal. 2023.*

Fig. 155 Sergi Zaragoza Aladid. *Il·lustració: Castell. 2023.*

Fig. 156 Sergi Zaragoza Aladid. *Illustrator: Castell. 2023.*

Fig. 157 Sergi Zaragoza Aladid. *Il·lustració: Cofre. 2023.*

Fig. 158 Sergi Zaragoza Aladid. *Illustrator: Cofre. 2023.*

Fig. 159 Sergi Zaragoza Aladid. *Il·lustració: Xiquets. 2023.*

Fig. 160 Sergi Zaragoza Aladid. *Illustrator: Xiquets. 2023.*

Fig. 161 Sergi Zaragoza Aladid. *Il·lustració: Taverna. 2023.*

Fig. 162 Sergi Zaragoza Aladid. *Illustrator: Taverna. 2023.*

Fig. 163 Sergi Zaragoza Aladid.
Il·lustració: Proa. 2023.

Fig. 164 Sergi Zaragoza Aladid.
Il·lustrator: Proa. 2023.

Fig. 165 Sergi Zaragoza Aladid.
Il·lustració: Popa. 2023.

Fig. 166 Sergi Zaragoza Aladid.
Il·lustrator: Popa. 2023.

I aquest va ser el resultat final amb tots els elements:

Fig. 167 Sergi Zaragoza Aladid. *Mapa. 2023.*

4.10.3. Vaixell de xiquets

En una idea inicial, aquesta part anava a enfocar-se des d'una altra perspectiva, la proposta era que els xiquets anaren en uns vaixells xicotets simulant els vaixells de rem que s'utilitzen en les pel·lícules per anar del vaixell a la costa. L'empresa no comptava amb el que demanàrem i, per altra banda, cap altra empresa comptava amb res paregut. Vam buscar alternatives a altres pobles com La Vila Joiosa, que compta amb aquest tipus de carrosses personalitzades de les Companyies festeres. La problemàtica d'aquestes carrosses és que no estan homologades i, per tant, no es podien utilitzar per a aquest espectacle. Finalment, vam llogar una carrossa d'un vaixell que fora el més paregut al que necessitàvem.

Fig. 168 Carrossa amb els xiquets. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.

4.10.4. Carrossa "Tormenta infernal"

La part del vaixell s'obria amb aquesta carrossa, on es realitzava el ballet de la "tormenta infernal" i, a més, estava situada la Capitana Carla Santamaría. Aquesta carrossa era imprescindible perquè el ballet poguera realitzar la seua coreografia i encaixava perfectament en l'argument de la història, ja que representava la primera part, o la proa del vaixell.

Fig. 56 Sergi Zaragoza Aladid. Carla Capitana. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià. (p. 32)

Fig. 169 Carrossa "Tormenta infernal". 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.

Fig. 170 Carrossa "Tormenta infernal". 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.

4.10.5. Taverna pirata

Dins del vaixell trobàvem aquesta carrossa, que mostrava el temps de germanor dels filibusters. Aquesta part es va plantejar com un element d'interacció amb el públic, ja que els oferien un got amb licor, més concretament mistela. Els personatges que apareixien anaven caracteritzats de calaveres mitjançant màscares.

Fig. 171 *Taverna filibustera*. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.

Fig. 172 *Calaveres repartint mistela*. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.

4.10.6. Carrossa de la Capitana

Per últim, la carrossa que tancaria l'espectacle devia ser la més important, i també, ajustar-se a la història. Per aquestes qüestions, es va llogar una carrossa que simulara la part posterior o popa d'un vaixell i li vam incloure tota mena de detalls, com un timó o esquelets, per ficar-la al més pur estil Filibuster.

Fig. 173 *Carrossa de la Capitana*. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.

4.11. PERFUMS

Els personatges dels Perfums de la mar serien qui donarien pas a la part de la mar, simbolitzant la bromera de les ones que trenquen en la riba. Aquestes xiques repartirien als espectadors uns aromes que els transportaren a la mar. La cerca d'aquesta fragància va ser bastant complicada, per tant, em vaig posar en contacte en professionals del sector per tal de trobar la millor opció. L'olor escollit per a aquesta qüestió va ser "Cool water" de la marca Davidoff, una fragància marina inspirada en la frescor oceànica.

4.12. PERGAMINS

Amb la intenció de què tots els espectadors de l'entrada cristiana pogueren entendre tota la història, es van crear uns pergamins que s'anaven repartint al inici de l'espectacle. Aquests pergamins estaven conformats per una banda pel text explicatiu del boato explicat en l'apartat de "la història del boato" (p. 23) amb el text en castellà i en valencià i, per l'altra banda el mapa amb el recorregut (p. 56). La tipografia escollida va ser Old English Text, ja que recorda a la tipografia escollida per la Filà a la seua bandera i samarretes. Es van imprimir 2000 pergamins a doble cara grandària A4 i s'entregaren enrotllats i nugats amb un fil.

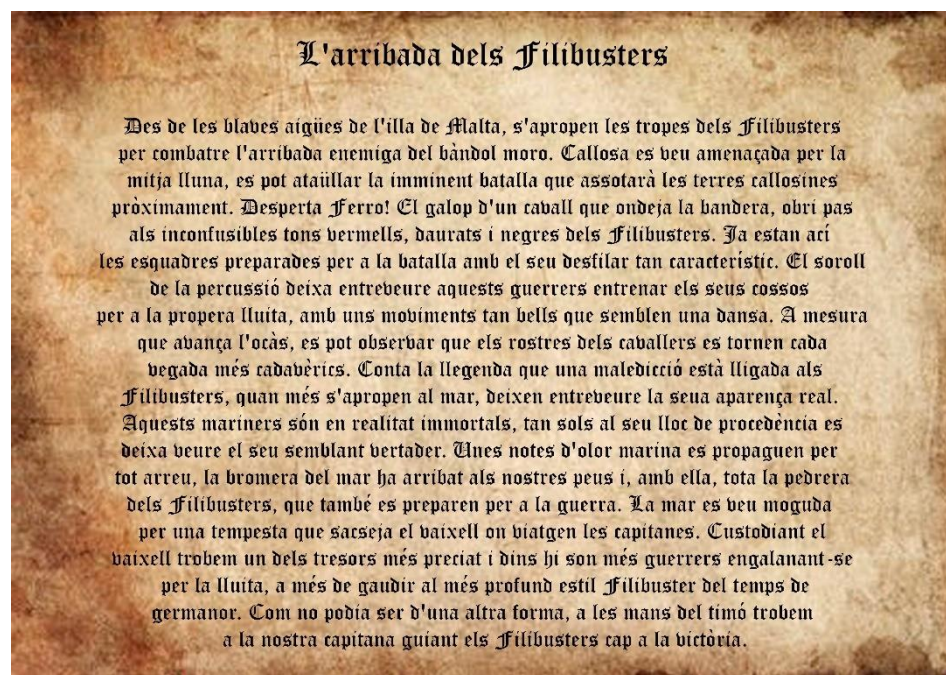

Fig. 174 Pergamins amb text. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.

4. CONCLUSIONS

Per concloure, mesos després d'haver finalitzat aquest espectacle, s'exposaran a continuació les conclusions a les quals s'ha arribat.

Aquest treball ha sigut una recopilació d'un any de treball constant, on he hagut d'abastir moltes disciplines diverses, algunes desconegudes per a mi. Ha sigut un gran repte artístic, però gràcies als coneixements adquirits durant el grau en Belles Arts i altres estudis complementaris ho he pogut resoldre de la millor forma possible. L'espectacle es plantejava des d'un inici com una cosa diferent i que trencara amb el que s'havia vist fins aleshores en el poble de Callosa.

Pel que respecta als objectius generals de la proposta, aquesta escenografia s'ha ajustat a la temàtica que es demanava, ja que l'estètica s'ha complert al llarg de tot el boato. L'espectacle es va ajustar al pressupost inicial, ja que no hi va haver modificacions. La temporalitat es va complir dins del possible, partint de què la figura dels pirates és anacrònica dins de la història dels Moros i Cristians, però aquests estan reflectits en moltes comparses de moltes localitats distintes. Tots els elements que van intervindre aportaven qualitat al fil argumentari i a l'escena, però des de la perspectiva d'ara, canviaria certes coses o les plantejaria diferent.

Per altra banda, pel que respecta als objectius específics, aquest projecte m'ha donat la possibilitat d'aprofundir-me dins d'aquest sector i conèixer els distints organismes i professionals que treballen per a la festivitat. Amb aquest treball també he intentat apropar a la gent aliena a aquest món i mostrar les possibilitats artístiques que ofereixen els Moros i Cristians. Per tal de crear una bona història, vaig fer una cerca d'informació per tal que l'argument fora sòlid i s'ajustara als requisits de la festa. Tota la gent que va participar en l'espectacle va quedar satisfeta i, sobretot, les capitanes.

Amb la perspectiva que m'ha donat el pas del temps, he pogut aprendre de les meues errades, hi ha moltes coses a millorar de cara a un futur espectacle. Durant tot el document he donat molta importància a l'ús del maquillatge, però aquest no va quedar resolt de la forma esperada. Va haver una mala gestió del temps el dia que es representava l'espectacle i molts detalls es van deixar per polir. Alguns maquillatges requerien més infraestructura per tal d'aconseguir el resultat desitjat, com en el cas dels elements de calavera, on es devia haver treballat amb volums mitjançant pròtesis de silicona.

Una altra gran errada es va donar des del plantejament de l'estructura del boato. Entre el ballet amb el grup de percussió i la següent esquadra es devia haver deixat un espai afegint algun element separador, ja que en el directe, l'esquadra no era capaç d'escoltar la banda que portaven darrere i va dificultar la desfilada.

A causa de la falta de pressupost, va fer falta més equip tècnic per tal d'abastir tot el necessari, ja que em vaig haver de dividir en molts llocs a l'hora i

és impossible donar el 100% en tots els àmbits que es volen tractar. La propera vegada crearé un equip més gran per tal de dividir la feina.

En una idea inicial, a la taverna filibustera havien d'eixir els antics capitans com a símbol de respecte i recordant les seues capitànies, però per problemes aliens a la festa, vaig haver de reestructurar aquesta part, substituint-la pels personatges de calavera. Aquests personatges no es van resoldre de la forma més òptima, però el pressupost no es podia estirar més.

A pesar de tot açò, l'espectacle va superar les expectatives dels espectadors i, ara com ara, es segueix parlant del boato cristià i de la capitania dels Filibusters. Els membres fundadors de la filà, van quedar molt satisfets veient l'evolució que ha portat la filà i com ha anat creixent gràcies a la vistositat que oferixen aquest tipus d'espectacles.

Per a finalitzar, estic molt content amb el resultat obtingut i, a pesar de les errades, l'espectacle es va resoldre de la forma esperada i de com ho plantejava des del moment de creació. El conjunt escenogràfic va ser coherent i ajustat a l'estètica filibustera.

En conclusió, aquest projecte m'ha permés introduir-me dins del sector fester i guanyar-me cert renom dins del poble de Callosa. M'ha servit per a posar en pràctica tots els coneixements adquirits en la meua formació i m'ha ensenyat a resoldre de forma eficient les qüestions que es plantejaven. M'ha posat en contacte amb els màxims professionals del sector i he pogut aprendre del seu treball.

6. ÍNDEX D'IMATGES

Per a concloure aquest projecte, adjuntem una sèrie d'imatges que mostren el resultat final una vegada representat al carrer. Les fotografies mostren el procés de treball i els resultats obtinguts.

1. Fotografia Antiga. Moros i Cristians Alcoi 1958. Esquadra negra del Alferes. Comparsa Bascos.
2. Festes Moros i Cristians de Alcoi. Esquadra Cristiana de la Filà Andaluces.
3. Moros i Cristians en Alcoi. Esquadra Mora.
4. Esquadra de negres a Callosa.
5. Grupo 1912.
6. Festers esperant al tiroteo.
7. Castell.
8. Arribada a la plaça.
9. Entrada Cristiana. 2012. Esquadra de Filibusters. Cap d'esquadra: Manuel Marín Moreno.
10. Sant Jaume 2014.
11. Processó 2013.
12. Banderer 1996. Juan Vicente Roig Botella.
13. Capitania 1997. Juan Carlos Sellés Benlloch.
14. Banderer 2001. Jose Espasa Espasa.
15. Capitania 2002. Nisio Roig Sanchis.
16. Banderer 2007. Rodolfo Rodríguez Pérez.
17. Capitania 2008. Juan Carlos Botella Antón.
18. Banderer 2013. Emilio Marín Moreno.
19. Capitania 2014. Manuel Marín Moreno.
20. Banderera 2022. Saray Santamaría Reinoso.
21. Capitania 2023. Saray Santamaría Reinoso.
22. Tratge de gala dels Filibusters. Esbós del tratge de gala de la Filà Filibusters.
23. Escut de la Filà Filibusters.
24. Capitania cristiana. 2022. Sant Vicent del Raspeig. Paco García Galipienso.
25. Tratges en lloguer. 2022. Expofiesta. Alacant. Paco García Galipienso.
26. Comparsa Almoravides. 2024. Sant Vicent del Raspeig. Maiky Make Up i Nani Artistic Hairstyle.
27. Demostració en directe. 2023. Expofiesta. Alacant. Maiky Make Up i Nani Artistic Hairstyle.
28. Esquadra de negres. 2024. Almansa. Maiky Make Up i Nani Artistic Hairstyle.
29. Beniabís. 2015. Villena. La Cruzada.

30. Tratge de càrrec en lloguer. 2008. Elda. El Chador.
31. Imatge promocional de la pel·lícula. 2007. Pirates del Carib: La fi del món.
32. Margaery Tyrell. 2011. Joc de Trons.
33. Plantejament.
34. Recorregut del boato.
35. Imatge de referència trobada a Pinterest.
36. Disseny del tratge Perfums de la mar. 2023.
37. Disseny del tratge Carla Capitana. 2023
38. Disseny del tratge Carla Capitana. 2023. Esbós a color.
39. Sergi Zaragoza Aladid. Disseny del tratge Saray Capitana. 2023.
40. Disseny del tratge Saray Capitana. 2023.
41. Imatge de referència trobada a Pinterest.
42. Imatge de referència del teixit. Shein.
43. Procés de confecció. 2023. Vestit Perfums de la mar.
44. Procés de confecció. 2023. Vestit Perfums de la mar.
45. Prova de vestuari. 2023. Vestit Perfums de la mar.
46. Procés de confecció. 2023. Vestit Carla Capitana.
47. Procés de confecció. 2023. Vestit Carla Capitana.
48. Procés de confecció. 2023. Vestit Carla Capitana.
49. Procés de confecció. 2023. Vestit Carla Capitana.
50. Procés de confecció. 2023. Vestit Saray Capitana.
51. Procés de confecció. 2023. Vestit Saray Capitana.
52. Prova de vestuari. 2023. Vestit Saray Capitana.
53. Prova de vestuari. 2023. Vestit Saray Capitana.
54. Perfums de la mar. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.
55. Perfums de la mar. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.
56. Carla Capitana. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.
57. Saray Capitana. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.
58. Tratge 40-19. Tratge de lloguer. El Chador.
59. Tratge 30-26. Tratge de lloguer. El chador.
60. Tratge 30-29. Tratge de lloguer. El Chador.
61. Tratge 40-10. Tratge de lloguer. El Chador.
62. Tratge 30-38. Tratge de lloguer. El Chador.
63. Tratge 30-38. Tratge de lloguer. El Chador.
64. Bandera Filibusters. 2023. Prova de maquillatge.
65. Repartidores. 2023. Prova de maquillatge.
66. Esquadra Edna. 2023. Prova de maquillatge.
67. Esquadra Kalifa. 2023. Prova de maquillatge.
68. Esquadra Mónica. 2023. Prova de maquillatge.
69. Cap d'esquadra Mónica. 2023. Prova de maquillatge.
70. Esquadra Judit. 2023. Prova de maquillatge.
71. Esquadra Ainhoa. 2023. Prova de maquillatge.
72. Cap d'esquadra Ainhoa. 2023. Prova de maquillatge.

73. Esquadra Yasmina. 2023. Prova de maquillatge.
74. Esquadra Federico. 2023. Prova de maquillatge.
75. Cap d'esquadra Federico. 2023. Prova de maquillatge.
76. Perfums de la mar. 2023. Prova de maquillatge.
77. Esquadra Tona. 2023. Prova de maquillatge.
78. Esquadra Sergi. 2023. Prova de maquillatge.
79. Saray Capitana. 2023. Prova de maquillatge.
80. Bandera Filibusters. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.
81. Esquadra Edna. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.
82. Cofre. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.
83. Esquadra Kalifa. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.
84. Esquadra Mónica. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.
85. Esquadra Judit. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.
86. Esquadra Ainhoa. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.
87. Esquadra Yasmina. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.
88. Esquadra Federico. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.
89. Perfums de la mar. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.
90. Carla Capitana. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.
91. Esquadra Tona. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.
92. Esquadra Sergi. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.
93. Saray Filibustera. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.
94. Maniquí 1.
95. Maniquí 1.
96. Maniquí 2.
97. Maniquí 2.
98. Maniquí 3.
99. Maniquí 4.
100. Maniquí 4.
101. Bandera Filibusters. 2023. Prova de perruqueria.
102. Esquadra Edna. 2023. Prova de perruqueria.
103. Esquadra Mónica. 2023. Prova de perruqueria.
104. Esquadra Judit. 2023. Prova de perruqueria.
105. Esquadra Ainhoa. 2023. Prova de perruqueria.
106. Esquadra Yasmina. 2023. Prova de perruqueria.
107. Esquadra Tona. 2023. Prova de perruqueria.
108. Ballet Masters. Corsarios. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.
109. Ballet Òpera. Tormenta infernal. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.
110. Ballet Òpera. Tormenta infernal. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.
111. Ballet Òpera. Tormenta infernal. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.
112. Mapa. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.

113. Imatge original: bandera filibusters. 2023.
114. Il·lustració: bandera filibusters. 2023.
115. Il·lustrador: bandera filibusters. 2023.
116. Imatge original: repartidora. 2023.
117. Il·lustració: repartidora. 2023.
118. Il·lustrador: repartidora. 2023.
119. Imatge original: Edna. 2023.
120. Il·lustració: Edna. 2023.
121. Il·lustrador: Edna. 2023.
122. Imatge original: Kalifa. 2023.
123. Il·lustració: Kalifa. 2023.
124. Il·lustrador: Kalifa. 2023.
125. Imatge original: Mónica. 2023.
126. Il·lustració: Mónica. 2023.
127. Il·lustrador: Mónica. 2023.
128. Imatge d'arxiu del Ballet Màsters. Imatge original: Corsaris.
129. Il·lustració: Corsaris. 2023.
130. Il·lustrador: Corsaris. 2023.
131. Imatge original: Judit. 2023.
132. Il·lustració: Judit. 2023.
133. Il·lustrador: Judit. 2023.
134. Imatge original: Ainhoa. 2023.
135. Il·lustració: Ainhoa. 2023.
136. Il·lustrador: Ainhoa. 2023.
137. Imatge original: Yasmina. 2023.
138. Il·lustració: Yasmina. 2023.
139. Il·lustrador: Yasmina. 2023.
140. Imatge original: Federico. 2023.
141. Il·lustració: Federico. 2023.
142. Il·lustrador: Federico. 2023.
143. Imatge original: Perfums de la mar. 2023.
144. Il·lustració: Perfums de la mar. 2023.
145. Il·lustrador: Perfums de la mar. 2023.
146. Imatge original: Tona. 2023.
147. Il·lustració: Tona. 2023.
148. Il·lustrador: Tona. 2023.
149. Imatge original: Sergi. 2023.
150. Il·lustració: Sergi. 2023.
151. Il·lustrador: Sergi. 2023.
152. Imatge d'arxiu del Ballet Òpera. Imatge original: Tormenta infernal.
153. Il·lustració: Tormenta infernal. 2023.
154. Il·lustrador: Tormenta infernal. 2023.
155. Il·lustració: Castell. 2023.
156. Il·lustrador: Castell. 2023.

157. Il·lustració: Cofre. 2023.
158. Il·lustrator: Cofre. 2023.
159. Il·lustració: Xiquets. 2023.
160. Il·lustrator: Xiquets. 2023.
161. Il·lustració: Taverna. 2023.
162. Il·lustrator: Taverna. 2023.
163. Il·lustració: Proa. 2023.
164. Il·lustrator: Proa. 2023.
165. Il·lustració: Popa. 2023.
166. Il·lustrator: Popa. 2023.
167. Mapa. 2023.
168. Carrossa amb els xiquets. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.
169. "Tormenta infernal". 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.
170. "Tormenta infernal". 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.
171. Taverna filibustera. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.
172. Calaveres repartint mistela. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.
173. Carrossa de la Capitana. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.
174. Pergamins amb text. 2023. Entrada cristiana. Callosa d'En Sarrià.

7. BIBLIOGRAFIA

7.1. LLIBRES

SOUSA CONGOSTO, F. (2007) *Introducción a la historia de la indumentaria en España*. Espanya.

VELASCO MOLPECERES, A. (2021) *Historia de la moda en España, de la mantilla al bikini*. Espanya.

7.2. LLOCS WEB

Associació de Moros i Cristians de Callosa (2007) *Documental Festes de Callosa*. Callosa d'En Sarrià. Espanya.

<https://www.youtube.com/watch?v=ihOK-QVFRaE&t=120s>

Associació de Moros i Cristians de Callosa (2007) *Documental Festes de Callosa: Balls moro i cristià*. Callosa d'En Sarrià. Espanya.

<https://www.youtube.com/watch?v=LBmIFUFvw1U>

Baller Masters. <https://www.mastersballet.es/>

Ballet Òpera. <https://balletopera.com/index.php/ca/inicio-catala/>

Carrosses El Llombo. <https://carrosses-el-llombo.com/>

Daniel Juan Ferrero Silvaje. <https://www.danielferrerossilvaje.com/>

Francisco Valor Lloréns. <https://fcovalorllorens.com/>

Història de les festes de Moros i Cristians de Callosa d'En Sarrià. <https://www.callosaenfestes.com/historia/>

Història de la Filà Filibusters. <https://www.callosaenfestes.com/filibusters/>

Imatge de referència trobada a Pinterest. <https://www.pinterest.es/pin/634092822555242836/>

Imatge de referència trobada a Pinterest. <https://www.pinterest.es/pin/634092822554856959/>

Imatge de referència del teixit. Shein. <https://es.shein.com/1pc-Modern-Blue-&-White-Gradual-Change-Sheer-Curtain,-Perfect-For-Window-And-Door-Decoration-Of-Living-Room-And-Bedroom-p-13336243-cat-3121.html>

Juan Antonio García Gallardo. <https://acordesfesteros.es/compositores/garcia-gallardo-juan-antonio/>

Miquel Morales Climent. <https://miquelmoralesmusic.es/quant-a/>

Moros i cristians en honor a la Verge de les Injuries. <https://www.comunitatvalenciana.com/es/alicant-alicante/callosa-den-sarria/fiestas/moros-y-cristianos-en-honor-a-la-virgen-de-las-injurias>

Óscar Cháfer Serrano. <https://acordesfesteros.es/compositores/chafer-serrano-oscar/>

Paco Baenas Pontes. <https://www.musicafestera.com/compositors/paco-baenas-pontes>

Pàgina web oficial de El Chador. <https://elchador.com/>
Pàgina web oficial de La Cruzada. <https://www.lacruzada.net/catalogo.php>
So de Festa 100616 BQ1 Paco García Galipienso (2016) Entrevista per a 8 La Marina Televisió. <https://www.youtube.com/watch?v=DmZ90sOIPgs&t=1165s>

7.3. ARTICLES

BARCELÓ, M.C. (1982). *Documentos árabes a Al-Azraq (1245-1250)*. Saitabi: Nº 32, p.27-41.

BOTELLA, A.M. (2013). *Orígenes de la música en las Fiestas de Moros y Cristianos de Alcoy*. Revista de folklore. Nº 372, p.28-38.

BOTELLA, A.M. *Análisis estilístico de la Música de Moros y Cristianos*. 2011. Música y Educación, Nº 86. P.33.

BRISSET MARTÍN. D.E. (2002) *Fiestas hispanas de moros y cristianos. Historia y significado*. Granada, Espanya. Nº 03

GIL, M. (2022) *Multidisplinariedad artística i influència de la estètica en les Festes de Moros i Cristians*. EFIMERE. Universitat de València. València, Espanya. P. 7.

7.4. TFG I TESIS

BERTOMEU CASTELLÓ, J. (2020) *Propuesta apertura y gestión: museo fiestas moros y cristianos Oliva*. (TFG) Tutor: Pau Pérez Ledó. Universitat Politècnica de València. Gandia. Espanya.

CELADA BELDA, C. (2016) *Creació d'escenografia per al X aniversari de Meruts festival*. (TFG) Tutora: Josefa Maria Zárraga Llorens, Cotutora: Martina Botella Mestres. Universitat Politècnica de València. Espanya.

CUENCA LUCENA, S. (2018) *Otoño: diseño y producción de vestuario para un espacio escenográfico no convencional*. (TFG) Tutora: Maribel Doménech Ibáñez. Universitat Politècnica de València. Espanya.

DOMENE VERDÚ, J.F. (2018) *Las Fiestas de Moros y Cristianos en Villena*. Tesis Doctoral. Universidad de Alicante. Espanya. P.18